

NATUUR EN LANDSCHAP VAN DE IJSBAAN IN WORMER (KERKEPAD)

Ron van 't Veer, 28 juni 2024

NATUUR EN LANDSCHAP VAN DE IJSBAAN IN WORMER (KERKEPAD)

Eindconcept

Ron van 't Veer, 28 juni 2024

Van 't Veer & De Boer Ecologisch Advies & Onderzoeksbureau
Walvischstraat 14, 1546 LN Jisp

Colofon:

Fotos: Marco Sombroek, Ina Vos, Niko Brinkkemper, Ron van 't Veer en Wikimedia Commons.

Dankwoord:

Met dank aan Marco Sombroek, Ina Vos en Niko Brinkkemper die geheel belangeloos hun prachtige foto's beschikbaar stelden voor deze rapportage.

Met dank aan Kees en Els Floris en Marco Sombroek (vogelgegevens) en Ed en Niko Brinkkemper (aanvullende gegevens flora) voor het leveren van extra informatie. Hierdoor is de rapportage veel completer geworden dan de oorspronkelijke versie. Speciale dank gaat uit naar Kees Floris die mij gedetailleerde vogelgegevens toestuurde over broedvogels en wintergasten. Dit heeft geleid tot een belangrijke actualisatie van deze rapportage.

Tenslotte wil ik Emma Fischer en Margo Planthof bedanken voor commentaar op de eerdere versies van deze rapportage.

Versie:

Dit is de vijfde versie van de natuur- en landschapsrapportage over de ijsbaan Wormer langs het Kerkepad. Deze versie is tevens het eindconcept.

De eerste versie dateert van 14 juni 2024 en moet als concept en voorloper van dit eindconcept worden gezien. In de tweede versie zaten een aantal storende typefouten. Deze zijn in de derde versie gecorrigeerd. Voorts is in de derde versie een analyse toegevoegd tav. de geschiktheid van het ijsbaanterrein voor weidevogels. In de vierde versie zijn vogelgegevens van Kees Floris toegevoegd. In deze vijfde versie is een uitgebreide analyse tav. de natuurwaarden toegevoegd, in een aparte paragraaf. Tevens zijn de graslanden rondom de Mariastraat bij de analyse betrokken.

VOORWOORD

Al jaren fiets ik van Jisp naar de Enge Wormer in het kader van een onderzoek naar kruidenrijke graslanden en hun betekenis voor de wilde flora, insecten en weidevogels. Elke keer als ik langs het ijsbaanterrein van Nova Zembla fietste, viel mij de blauwgroene kleur van het gras op. En uiteraard de Kieviten met hun jongen die hier al vele jaren met succes hun kroost grootbrengen.

Toen ik in mei 2024 hoorde dat het terrein moest plaatsmaken voor een padelbaan, ben ik op het grasland gestapt om het te documenteren. Ik doe dit omdat ik samen met de Radboud Universiteit van Nijmegen (Prof. Dr. Joop Schaminée) onderzoek verricht naar de plantengroei van de Noordhollandse brakwater-venen. Al vrij snel werd duidelijk dat het ijsbaanterrein een kleine lokale schat bevatte. Het daar aanwezige grasland stond bomvol met blauwgroene zwarte zegges, op een natte bodem. Nog verwonderlijker is de aanwezigheid van zilte rus, een typische brakwaterplant die vroeger veel in de Zaanse graslanden groeide. Vooral de aantallen waren bijzonder, want er staan zo'n 1000 of meer zilte rusplanten in het natte grasland. Nog gekker werd het toen ik in het grasland een soort aantrof die vrijwel uitsluitend in moerasbossen en veenmosrietlanden groeit: zompzegge. Het was mij snel duidelijk: het grasland ademde een sfeer uit van de historische zeggeschraallanden die vroeger, in de periode vóór 1932, op meer plekken in de Zaanstreek aanwezig zijn geweest. Dit soort graslanden was door het korte gras en de natte bodem in het verleden rijk aan weidevogels. Ook in het terrein van de ijsbaan komen verschillende weidevogelsoorten tot broeden, terwijl Kievit, scholekster en tureluur op dit terrein ook succesvol hun jongen grootbrengen.

Inmiddels wordt er in Nederland alles aan gedaan om dit soort graslanden te behouden, te restaureren of te ontwikkelen. Sinds de jaren negentig van de vorige eeuw is er al meer dan 1 miljard euro besteed om weidevogels met beheersubsidie in Nederland te behouden. Ten aanzien van Kievit en grutto echter zonder resultaat: hun aantallen zijn na 2000 drastisch achteruitgegaan. Merkwaardig genoeg komt op de ijsbaan een grasland voor dat zeer geschikt is voor schraallandplanten en weidevogels. Een grasland waar alles gebeurt waarvoor in Noord-Holland allerlei natuurdoelstellingen voor zijn geformuleerd. Echter met één verschil: de ijsbaan langs het Kerkepad ontvangt geen beheersubsidie voor natuur, bezit geen natuurdoelstelling en maakt op papier ook geen deel uit van een beschermd historisch (molen)landschap. Maar kennelijk is het papier anders dan de werkelijkheid. Het ijsbaanterrein is bij nadere beschouwing een echte Natuurijsbaan, met hoofdletter N.

Wat er met het terrein in de toekomst gaat gebeuren hangt af van de samenleving en het democratisch proces. Mijn doelstelling is om de aanwezige natuur- en landschapswaarden te documenteren. Als een soort geschiedschrijving over een zeldzaam stukje typische Noord-Hollandse veenweidenatuur. De rest laat ik aan de inwoners van Wormerland over.

Drs. Ron van 't Veer, Jisp
Landschapsecoloog,
25 juni 2024.

INHOUDSOPGAVE

---

1. INLEIDING	3
1.1. Brakke natuur	3
1.2. Aanleiding en doelstelling	4
1.3. Historie van de ijsbaan	6
2. NATUURWAARDEN	12
2.1. Algemene beschrijving van de aanwezige natuurwaarden	12
2.2. Aanwezige fauna	13
2.3. Bijdrage van het ijsbaanterrein aan natuurdoelstellingen	19
2.4. Aanwezige flora en vegetatie	25
2.5. Voorbeeldfunctie als Natuurijsbaan	30
3. CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN	32
4. LITERATUUR	34
BIJLAGEN	
Bijlage 1. Vegetatie	35
Bijlage 2. Flora	40
Bijlage 3. Ecologische soortenlijst ijsbaanterrein Wormer (2024)	46
Bijlage 4. Perceelsgeschiedenis	48

Opmerking: 5de aangevulde versie, 28 juni 2024.

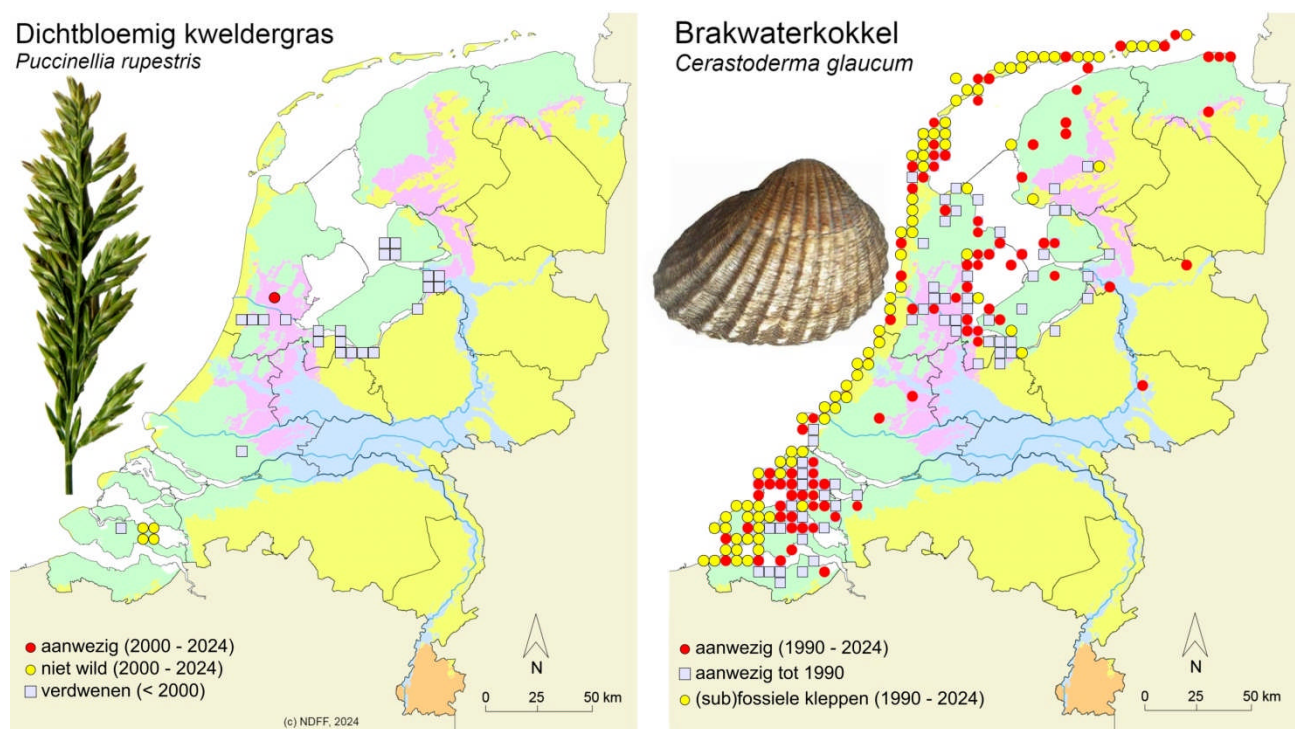
Versiegeschiedenis:

- 1ste versie: 15 juni 2024, Plantengroei en vegetatie ijsbaanterrein Wormer
- 2de versie: 21 juni 2024, Natuur en Landschap ijsbaanterrein Wormer (nieuwe titel vanwege uitbreiding tekst)
- 3de gecorrigeerde versie: 24 juni 2024 (typefouten gecorrigeerd, nauwkeurigere berekening afstand tot NNN-en N2000-gebied en toevoeging weidevogelmodel, update kaft)
- 4de versie: 25 juni 2024 Toevoeging broedvogel- en wintervogeltellingen Kees Floris, toevoeging trend Kievit in Wormer- en Jisperveld)
- 5de versie 28 juni 2024. Tekstcorrecties; analyse ijsbaan in samenhang met de natuurdoelstellingen toegevoegd (§2.3). Resultaten §2.3 toegevoegd aan de conclusies. Analyse tav. invloed bomen en fietspad op het ijsbaanterrein extra toegelicht, toevoeging tabellen met broedgevallen en wintergasten, aanvulling droogvallen greppels in relatie tot rugstreeppad.

1. INLEIDING

1.1. Brakke natuur

De flora en vegetatie van de van oorsprong brakke veengebieden van Noord-Holland is zonder meer bijzonder. Deze laaggelegen veengebieden bezaten tot aan de afsluiting van de Zuiderzee een uniek karakter, omdat ze direct (overstromingen) of indirect (inlaat van brak water) werden beïnvloed door de Zuiderzee en het IJ. Na de laatste overstroming in 1916 was de maat vol: de Zuiderzee moest getemd worden door deze af te sluiten van de Noordzee. En zo geschiedde: in 1932 kwam de Afsluitdijk gereed en verzoette de oorspronkelijke Zuiderzee binnen zes jaar door de invloed van zoet rivierwater, vooral vanuit de IJssel bij Kampen.

Figuur 1. Twee soorten die kenmerkend zijn voor bijzondere brakke natuur: dichtbloemig kweldergras (links) en de brakwaterkokkel (rechts). Dichtbloemig kweldergras was na 1987 uitgestorven in Nederland, maar is recent weer springlevend terug gevonden in brakke graslanden van de Enge Wormer (NH). De brakwaterkokkel kwam vroeger in de Zaan voor, maar wordt door verzoeting steeds minder aangetroffen. Bron: NDDF, online atlas Vaatplanten en Weekdieren.

Met de verzoeting van de Zuiderzee voltrok zich een van de grootste ecologische rampen uit de recente Nederlandse landschapsgeschiedenis: een unieke brakke binnensee met aangrenzende zilte kwelders verdween uit Noordwest Europa. Ook de achter de dijken gelegen polders verloren hun brakke karakter. Door de aanwezigheid van fossiel zout in de bodem verloopt het ontziltingsproces van de bodem echter langzamer. Enkele polders rondom het Noordzeekanaal zijn zelfs altijd brak gebleven, omdat ze via de sluzen van IJmuiden indirect water uit de Noordzee ontvangen.

Brak water is een bijzonder milieu, want het is een mengsel van zoet en zout water. In dit overgangsmilieu tussen land en zee komen bijzondere dier- en plantensoorten voor, die in puur zoet of in puur zeewater minder of soms helemaal niet voorkomen. In Noord-Holland ontwikkelde zich vanaf de tiende eeuw grote oppervlakten brak laagveen achter de zeedijken, met een

bijzondere flora en fauna. Dit zijn veelal planten en dieren die in Nederland en West-Europa gewoonlijk in de buurt van de zee leven (fig. 1). Ook buiten Noord-Holland kwamen langs de Zuiderzee brakke polders voor, dit zijn echter vooral kleipolders geweest, maar soms ook veenpolders (Weerribben). Door de aanleg van de Afsluitdijk in 1932 begonnen alle binnendijkse gebieden langzaam maar zeker hun brakke natuur te verliezen. In 1950 was de verzoeting zo ver voortgeschreden dat er alleen in Noord-Holland nog op relatief grote schaal brakke polders aanwezig waren¹. Daarbuiten lagen hier en daar kleine oppervlakten met brak grasland, o.a. bij Kampen (Polder van Dronthen), Putten en Nijkerk (Polder Arkemheen). Inmiddels zijn de meeste Noord-Hollandse veengebieden zo ver verzoet, dat hun unieke brakke karakter vrijwel verloren is gegaan². Alleen in droogmakerijen met vochtige tot natte veengrond, brakke kwel en extensief beheer komen thans nog redelijk (Schaalsmeerpolder³) tot goed (Enge Wormer⁴) ontwikkelde brakke graslanden voor.

Brakke en natte natuur

Brakke natuur is bijzonder en zeldzaam in Europa. In de Natura 2000-gebieden Wormer- en Jisperveld, Polder Westzaan, Ilperveld en Varkensland is de doelstelling daarom nog steeds op behoud van de brakke natuur gericht (brak veenmosrietland met ruwe bies, brakke ruige rietzomen met heemst en echt lepelblad). Natte en brakke graslanden behoren in Laag Holland tot de doelstellingen van het Natuur Netwerk Nederland (NNN). Dit soort graslanden zijn waardevol voor bijzondere flora en voor weidevogels als grutto, tureluur en Kievit. Natte graslanden met niet al te lang gras zijn bovendien erg belangrijk voor weidevogelkuikens⁵. Door de natte bodem groeit het gras trager en is er volop voedsel voor ouders en kuikens te vinden. De kuikens kunnen in het niet al te lange en dichte gras voldoende voedsel vinden (insecten en spinnen), ook in droge tijden. Hierdoor kunnen de kuikens succesvol opgroeien tot volwassen vogels.

1.2. Aanleiding en doelstelling

Op 13 en 14 juni 2024 is op eigen initiatief (als onderzoeksproject en pro-deo) gestart met het maken van een beschrijving van natuur en landschap die aanwezig is op het ijsbaanterrein van Nova Zembla. Dit 1,58 hectare grote terrein is gelegen langs het Kerkepad in Wormer, gemeente Wormerland (figuur 2, 3 en 5). Vanwege het natte karakter, het relatief korte en blauwgroene gras (fig. 2 en 3) en de aanwezigheid van weidevogels werd vermoed dat hier een zeldzaam type grasland aanwezig was.

Gemeente Wormerland is van plan om de ijsbaan op te heffen en te verplaatsen; de huidige locatie moet plaatsmaken voor een sportterrein (o.a. een padelbaan). Hierdoor zal een perceel met oud grasland (>20 jaar oud) verdwijnen. Om de intrinsieke natuur- en landschapswaarde vast te leggen - voordat het perceel verdwijnt - is beoordeeld of op het ijsbaanterrein bijzondere natuur- en landschapswaarden aanwezig zijn. Er is een analyse van de flora en vegetatie gemaakt (aangevuld met gegevens van Ed en Niko Brinkkemper) en via de Wetlandwacht van Vogelbeschermingswacht Zaanstreek zijn aanvullende vogelgegevens verzameld (met dank aan Els Floris, Wormer). Tevens is er een beschrijving en beoordeling van het landschapstype (natte

---

¹ De Vries & Vrijhof (1958); Prins et al.(1994); Reijnders (1959); Van 't Veer (2009a).

² Van Dijk et al. (2017).

³ Ballintijn et al. (2008).

⁴ Van 't Veer (2020).

⁵ Van der Geld et al. (2013).

graslanden) gegeven dat op het ijsbaanterrein aanwezig is, inclusief perceelgegevens over de vroegere historie van het terrein (zie Bijlage 4).

Figuur 2. Sfeerfoto van de ijsbaan Wormer langs het Kerkepad. De laagste en natste delen zijn begroeid met zwarte zegge. Voorts zijn er veel slikken en natte plekken aanwezig waar weidevogels met hun jongen kunnen foerageren. De opvallende lichtbruine streep op de achtergrond is het hoge gras van de omringende graslanden. Foto: © Ron van 't Veer, 16 juni 2024.

Figuur 3. Op de voorgrond de natte en ietwat blauwgroene graslanden van het 1,6 hectare grote ijsbaanterrein. Op de achtergrond zijn de hoge grassen (lichtbruin) van de omringende graslanden goed te zien. Foto: © Ron van 't Veer, 16 juni 2024.

1.3. Historie van de ijsbaan

De huidige ijsbaan is inmiddels de derde locatie⁶ van een aangelegde ijsbaan in Wormer. De ijsbaan wordt beheerd door de Wormerse ijsvereniging Nova Zembla, welke in 1908 werd opgericht.

De Zaterdagmiddag Sledestart bij „Nova Zembla” te Wormer.

Figuur 4. Aanvankelijk werd een ondergelopen stuk land ten noorden van de Dorpsstraat als ijsbaan gebruikt. Later ontstond de behoefte om op een moderne en verlichte ijsbaan te schaatsen, waar ook nationale wedstrijden konden worden gereden. Zo'n moderne ijsbaan werd in 1935 aangelegd in het kader van de werkgelegenheid. Foto: De Zaanlander, 14 januari 1929.

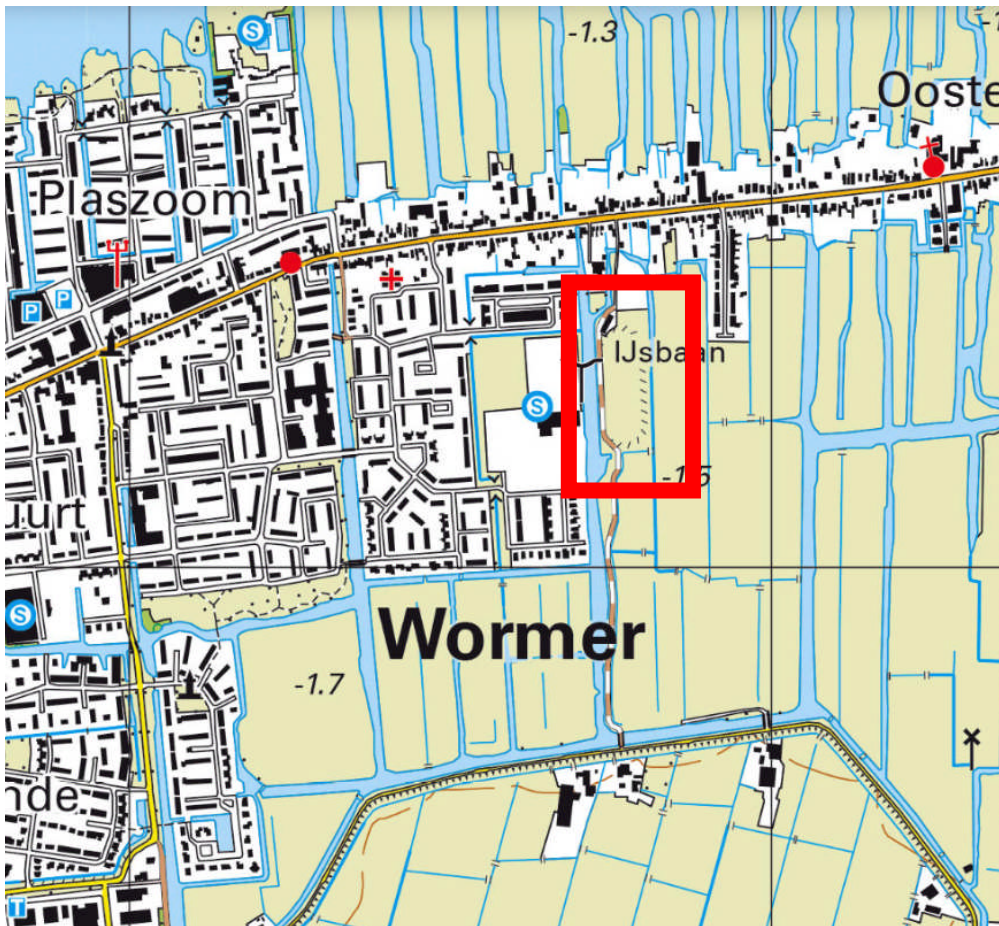
De eerste moderne ijsbaan van Wormer - met geluidsinstallatie en verlichting - werd in 1935 aangelegd (fig. 4, 6 en 7), in de buurt van het huidige winkelcentrum (Talingstraat)⁷. Net als de huidige ijsbaan (fig. 5), bestond de bodem van deze oude ijsbaan uit historische veengrond (fig. 8). Eind jaren zestig van de vorige eeuw moest deze ijsbaan plaatsmaken voor de verwezenlijking van het oostelijk deel van de woonwijk Plaszoom (vogelbuurt). Begin jaren tachtig ontstond een nieuwe locatie langs de Poel, in de kleine droogmakerij ten oosten van de Poelboerderij (nabij de huidige weg 'De Drie Morgen', zie fig. 9). Ook deze locatie moest plaatsmaken voor woningbouw, waarna in 2002 de huidige ijsbaan ontstond langs het Kerkepad (fig. 5). Net als de oude ijsbaan uit de jaren 1935-1969 (fig. 8), bestaat de bodem van de huidige ijsbaan uit oude historische veengrond (koopveen)⁸.

⁶ In de Zaanlander van 23 december 1938 staat: 'Gisteravond was het op de ijsbaan in het Oosteinde een drukte van belang'. Gezien de datum moet dit de ijsbaan ten noorden van de Eendracht- en Zaandammerstraat zijn geweest, en niet langs het huidige Oosteinde van Wormer.

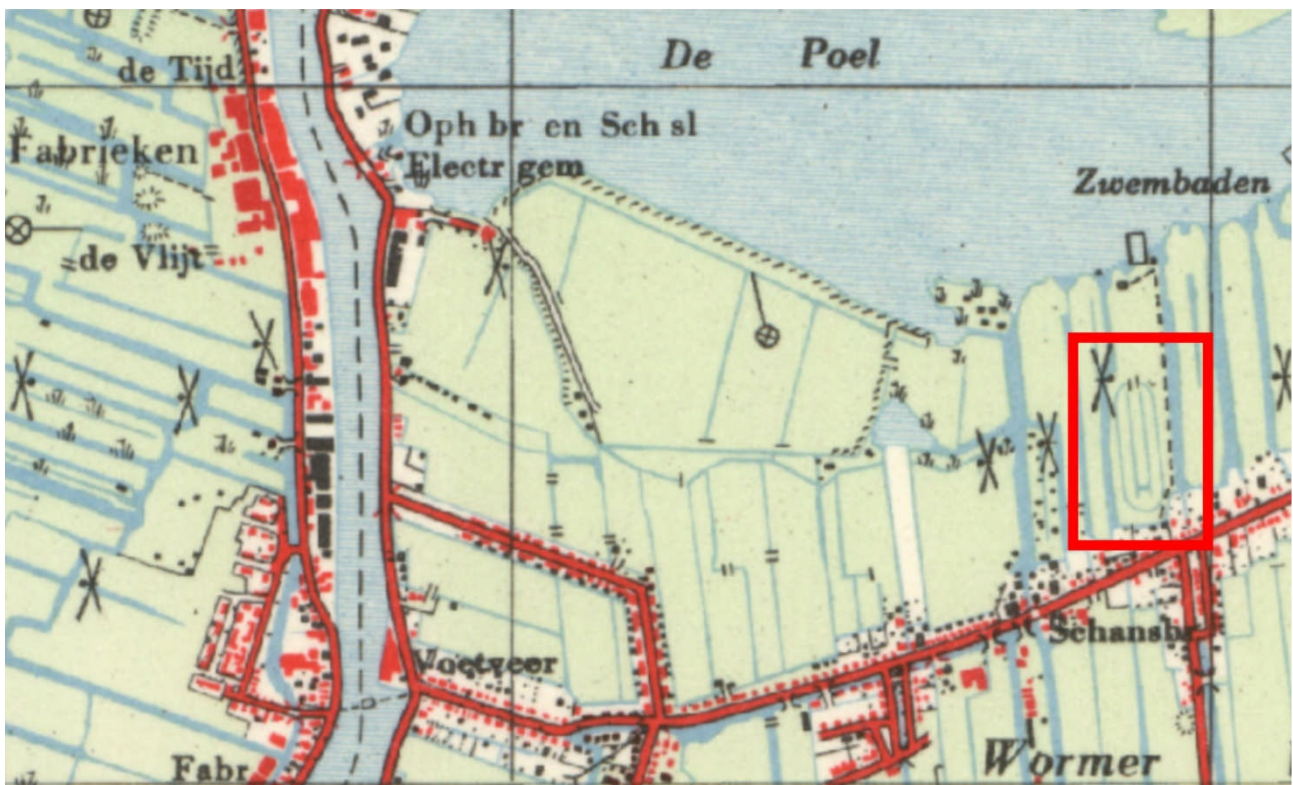
⁷ De Zaanlander 27 april 1934; *idem*, 7 december 1935.

⁸ <https://bodemdata.nl/basiskaarten>

Figuur 5. Ligging van het ijsbaanterrein langs het Kerkepad in Wormer (rood omlijnd). Bron: Kadaster/Topotijdreis (2023).

Figuur 6. Locatie van de oude ijsbaan langs de Dorpsstraat, in het verlengde van de Zaandammerstraat (1935-1969). Bron: Kadaster/Topotijdreis (1950).

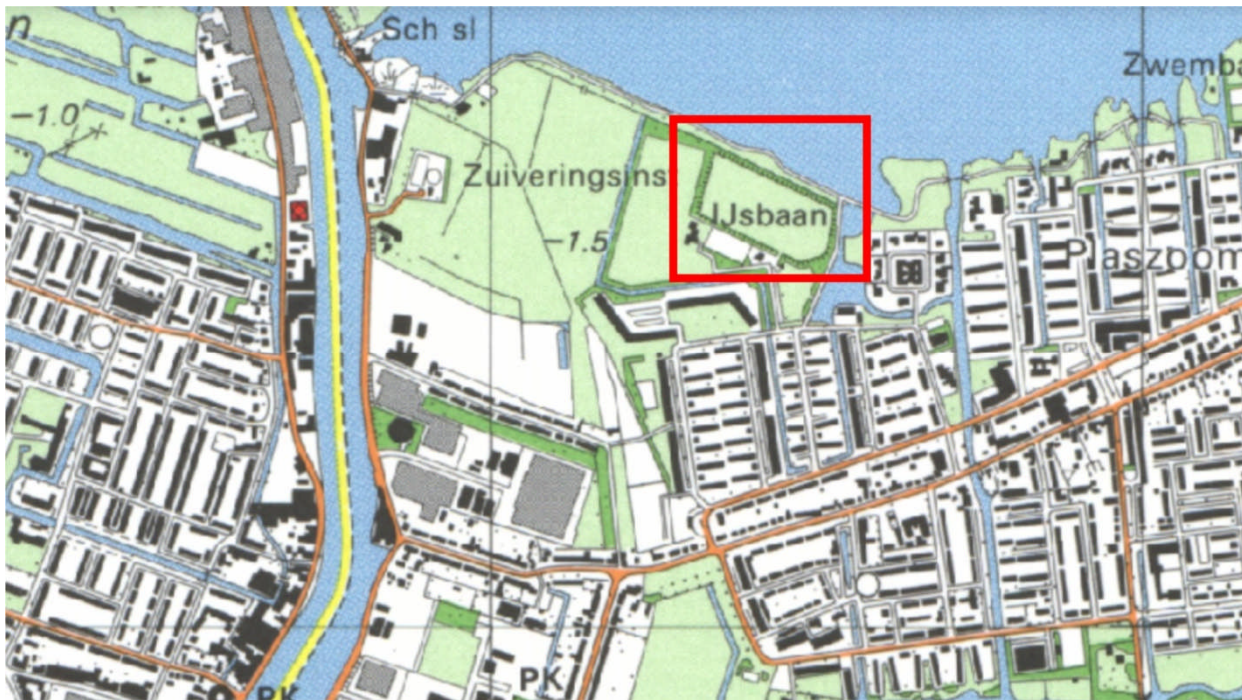
Figuur 7. De oude ijsbaan langs het Zwet dat via een klein landweggetje (rechts) bereikbaar was vanaf de Dorpsstraat. Op de achtergrond de houten gebouwen van kanovereniging de Zwetplassers (links) en het openbare zwembad Het Zwet (rechts).
Bron: collectie Jan Vink, ca. 1950-1960. Waterlands Archief, coll. nr. wat002000601.

Wormer, Hooitijd

Figuur 8. Hooien op de oude ijsbaan langs het Zwet. Naar huidige maatstaven werd het hooiland zeer verantwoord ecologisch beheerd, waardoor er sprake was van een echte Natuurijsbaan. Tot 1963 werd hier nog met paard en wagen gehooid. Op de foto boer Dirk Franzen (op de kar) en knecht Dirk Korner. Op de achtergrond het houten gebouw van kanovereniging De Zwetplassers. Bron: collectie Jan Vink, ca. 1938. Waterlands Archief, coll. nr. wat002000600.

Figuur 9. Locatie van de voorlaatste ijsbaan, in de kleine droogmakerij ten zuiden van de Poel (1983-2000). Bron: Kadaster/Topotijdreis (1983).

1.4. Morfologie en bodem

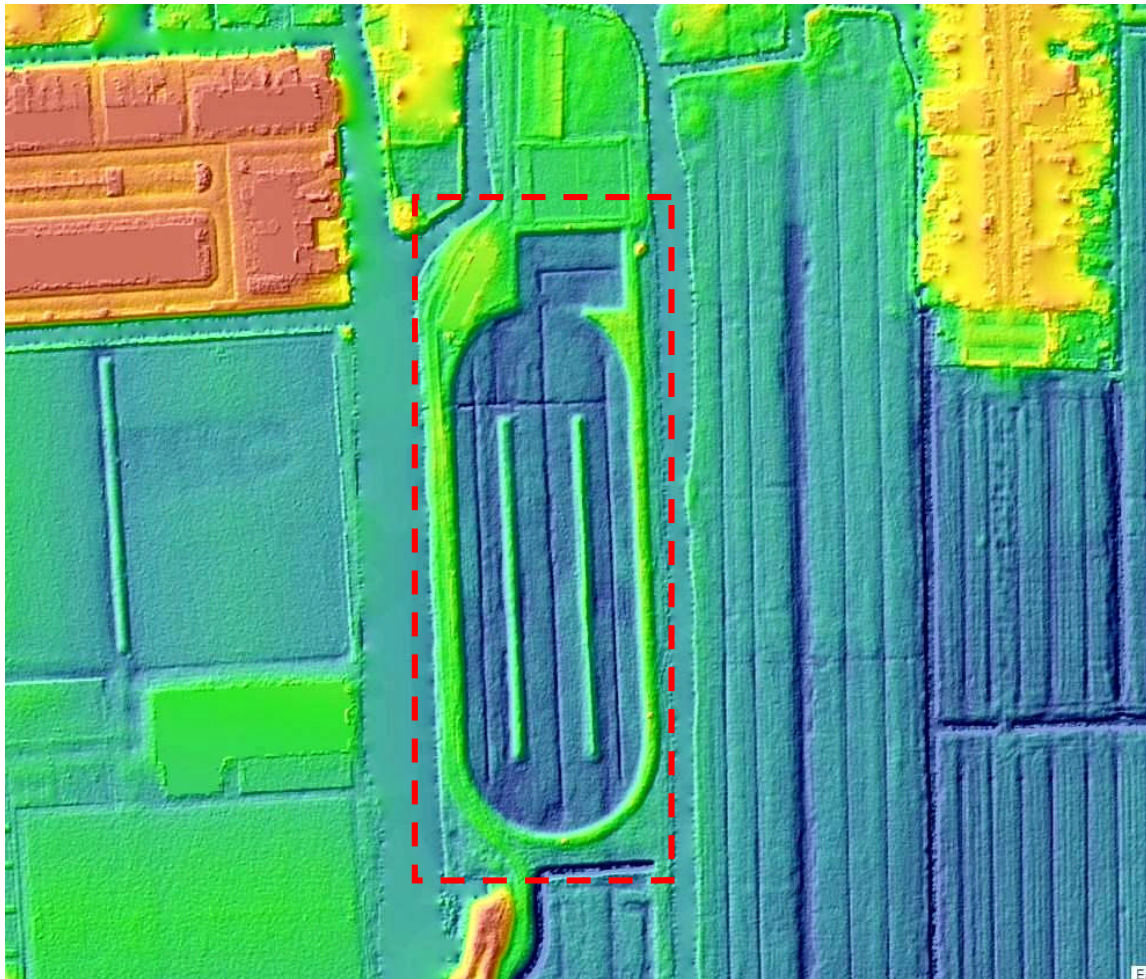
De morfologie (vorm) van de ijsbaan bestaat uit een ovale, dieper liggende 'bak', zie fig. 10 - 12. Deze 'bak' ligt grofweg 0,5 m beneden de omgeving (fig. 11) en is 's winters opgevuld met water. In het midden van de bak komen twee hoger gelegen lijnvormige 'ribben' voor die ca. 40 cm boven de omgeving uitsteken. Het gehele perceel van de ijsbaan bezit een oppervlak van 1,58 hectare.

Vanaf het voorjaar bestaat het diepere gedeelte uit nat tot vochtig grasland. De ijsbaan kent een greppelsysteem van 3 noord-zuid lopende greppels, en 1 oost-west lopende greppel. Deze oost-west lopende greppel watert via een pomp af op de aangrenzende sloot langs het Kerkepad (fig. 10). Langs de greppels, en vooral aan de uiteinden komen kale slikken met onbegroeide veengrond voor (fig. 12).

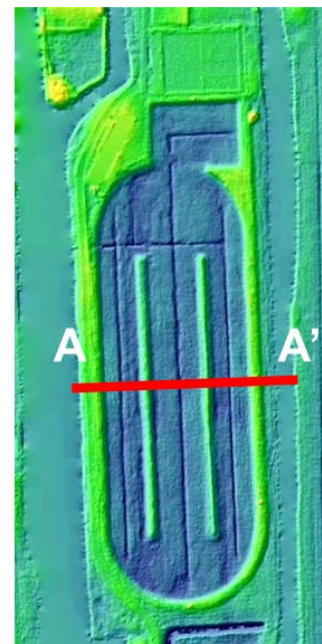
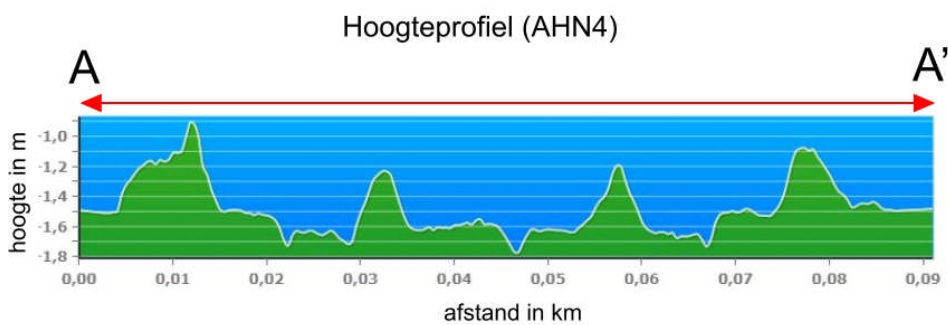
De bodem van de ijsbaan bestond voor de inrichting uit **koopveengrond op veenmosveen** (codering bodemkaart: hVs)⁹. Koopveengronden vormen een bodemtype binnen het Nederlandse systeem van de bodemclassificatie. Ze behoren tot de groep van veengronden: een bodemtype dat in de bovenste 80 cm voor meer dan de helft uit veen bestaat. De aanduiding veenmosveen geeft aan dat de bodem oorspronkelijk behoorde tot het hoogveen dat tot ca. de tiende eeuw na Chr. in Wormer heeft gelegen. Dit hoogveen was reeds 2500 voor Chr. al in Wormer aanwezig. De bodemouderdom van de onderste veenlagen is ruim 4500 jaar oud. Koopveengronden bezitten een tot 50 cm dikke veraarde bovengrond, bestaande uit kleiig veen of venige klei dat op het veenmosveen ligt. Dit materiaal is er na de ontginning van het hoogveen in de loop der eeuwen opgebracht, vooral door het opbaggeren van slootbagger uit de aangrenzende sloten.

⁹ <https://bodemdata.nl/basiskaarten>

Figuur 10. Hoogteligging van de ijsbaan (gearceerde rechthoek) langs het Kerkepad. Blauwe kleuren duiden op een lage ligging, groene op een iets hogere ligging en gele tot oranje kleuren op een relatief hoge ligging. Bron: Algemene hoogtekaart AHN4.

Figuur 11. Hoogteprofiel van het centrale deel van de ijsbaan. Uit het profiel is af te lezen dat het grootste deel van de graslanden op ca. -1,55 NAP ligt. Het Kerkepad zelf ligt op ca. -1,1 m NAP. Bron: Algemene hoogtekaart AHN4.

Bij de inrichting van de ijsbaan is gezien het bodemprofiel (fig. 11) zo'n 50 cm van de veengrond afgegraven. Hierdoor is de onderliggende bodem met veenmosveen aan het oppervlak gekomen. Feitelijk is dit het minder voedselrijke oppervlak van het oude hoogveen, dat ter plekke zo'n 2,5 meter dik is. Hierdoor behoort de bodem technisch gezien tot de rauwveengronden, een relatief zeldzaam bodemtype dat gunstige eigenschappen bezit voor natuurontwikkeling.

Door het afplaggen is niet alleen de stikstofrijke bovenlaag verwijderd, ook zijn er oude zaden van zwarte zegge, zilte rus, hazenzegge en zompzegge ontkiemd. Deze soorten ontbreken in de aangrenzende, hoger gelegen graslanddelen. Door het afplaggen is in betrekkelijk korte tijd (22 jaar) een zeldzaam brak en relatief schraal graslandtype ontstaan. Dat het grasland voor een belangrijk deel door regenwater wordt gevoed is eveneens een bijzonder gegeven¹⁰. Dit was in het verre verleden namelijk de 'oertoestand' van de eerste graslanden in de veengebieden van Noord-Holland (Willemsen et al. 1996). Er komen meer dan 50 soorten graslandplanten in het grasland voor, dit getal is een interessante graadmeter voor soortenrijke graslanden.

Figuur 12. Ijsbaan Wormer. Op de luchtfoto zijn duidelijk de greppels, plasjes en slikken te zien (grijs en zwart). De kleur van het gras in het lage gedeelte is bleekgroen en geelachtig, wat duidt op nat grasland. De hoge ribben zijn duidelijk te zien, evenals de locaties van de lichtmasten. Bron: Kadaster/Topotijdreis (luchtfoto 2022).

¹⁰ Het is op dit moment niet duidelijk of zich in de bodem al of niet een afdekkend doek of plastic zeil bevindt. Misschien is dit bij de aanleg boven op de afgegraven bodem aangebracht. In ieder geval ziet de vegetatie er momenteel (2024) zeer natuurlijk uit en is er ook voldoende veenbodem aanwezig voor plantenwortels en bodemleven. Een zeil of doek heeft overigens geen negatieve effecten op de aanwezige natuurwaarden.

2. NATUURWAARDEN

2.1. Algemene beschrijving van de aanwezige natuurwaarden

De natte, laag gelegen delen van de ijsbaan fungeren als foerageer- en broedgebied van weide- en watervogels. Omdat er niet stevig wordt ontwaterd en bemest, is de graslengte in het voorjaar kort. Rond begin juni is het gras op de natste en laagste delen meestal niet veel langer dan 10 tot 20 cm. Vanwege dit korte gras, en de aanwezige slikken, vormt de ijsbaan vanaf maart een uitstekend broedgebied voor kieviten, vaak met twee broedsels per jaar (fig. 14 en 15). Vrijwel nergens in de gemeente Wormerland en omstreken kunnen kieviten en hun jongen zo dichtbij worden bekeken zonder ze ernstig te verstoren. Ook andere weidevogels zijn op het perceel aanwezig, zoals grutto (fig. 13), tureluur (fig. 18), scholekster (fig. 30), slobbeend en kraakeend. Behalve als broed- en foerageergebied zijn de natte delen ook van belang als nat schraalland met bijzondere plantensoorten.

Figuur 13. Foeragerende grutto op de plasdras van het ijsbaanterrein langs het Kerkepad. Op de voorgrond een meerkoet. Foto: © Marco Sombroek, Ijsbaanterrein Wormer, voorjaar 2024.

De laagste delen bezitten in het voorjaar een blauwgroene kleur en zijn begroeid met allerlei plantensoorten van matig voedselrijke bodems (zgn. schraal grasland). De aanwezige soorten zijn indicatief voor natte bodems en laagproductieve graslanden (kort gras). Deze omstandigheden zijn gunstig voor het opgroeien van weidevogelkuikens (SNL-beheertype N13.01 Vochtig weidevogelgrasland). De 'schrale' plantensoorten groeien niet alleen langs de oever, maar ook midden op het grasland. Dit is een kenmerk van goed ontwikkelde schraallanden voor weidevogels. Kenmerkende schraallandsoorten op het ijsbaanterrein zijn: zompzegge (*Carex canescens*), zwarte zegge (*Carex nigra*), hazenzegge (*Carex leporina*), egelboterbloem (*Ranunculus flammula*), moeraswalstro (*Galium palustre*) en gewone waternavel (*Hydrocotyle vulgaris*). Opvallend is de massale aanwezigheid van zilte rus (*Juncus gerardii*), een typische brakwatersoort (halofyt) die in de 'bovenveense' graslanden van Laag Holland zelden in grote aantallen

wordt aangetroffen. Andere brakwaterindicatoren die op de natte delen van het ijsbaanterrein groeien zijn: ruwe bies (*Schoenoplectus tabernaemontani*), de compacte vorm van heen (*Bolboschoenus maritimus*, forma *compacta*¹¹) en slanke waterbies (*Eleocharis uniglumis*). Deze groep van soorten is indicatief voor het SNL-beheertype zilt- en overstromingsgrasland (N12.04). Ook dit soort graslanden zijn zeer gunstig voor weidevogels en hun opgroeiende kuikens.

2.2. Aanwezige fauna

Broedvogels

Uit de regelmatige schattingen van Kees Floris, en aanvullende waarnemingen van Ron van 't Veer, kan het volgende worden opgemaakt. De ijsbaan fungeert al jaren als broedgebied voor Kievit (minimaal 4 broedparen), meerkoet (in 2024 met 2-3 nesten) en waterhoen (2-3 nesten in 2024). In 2024 kwamen ook grutto (2 broedparen), tureluur (2-4 territoria, ook foeragerend met jongen op het terrein) en scholekster (2 territoria, foeragerend met jongen) tot broeden en brachten hier jongen groot. Kievit broedt er al vele jaren en was in 2024 aanwezig in totaal met 7-9 nesten. Er zijn in 2024 twee broedsels geweest, het eerste broedsel omvatte 5 broedparen, het tweede broedsel 3-4 broedparen. Kievitouders zijn met hun kuikens tot eind juni op de natte delen van het grasland aanwezig. Minimaal 3 paar heeft in 2024 een tweede broedsel met succes grootgebracht. Andere soorten die het ijsbaanterrein als broedgebied gebruiken zijn kraakeend (niet elk jaar aanwezig) en wilde eend. Wilde eend was in 2024 aanwezig met 1 broedsel; kruisingen met boereneend (soepeend) met 2 broedsels.

Figuur 14. Vanwege het korte gras en de aanwezige natte slikken vormt het ijsbaanterrein een uitstekend opgroeigebied voor kievitgezinnen. Op de foto's een kuiken van ca. 1 week oud (links), en een kuiken van ruim 2 weken (rechts).

Foto's: © Ron van 't Veer, ijsbaan langs het Kerkepad Wormer.

De ijsbaan fungeert niet alleen als broedgebied (nestfase weidevogels), maar ook als kuikenopgroeigebied (kuikenfase). Door de natte slikken en het korte tot half hoge gras (5-20 cm) zijn weidevogels als kievit, tureluur en grutto tot half juni aanwezig. In de omliggende en drogere graslanden staat het gras vanaf half juni al veel hoger (gestreepte witbol en fioringras), of domineert pitrus. Dit soort 'hoog gras'-graslanden zijn in de opgroefase van de weidevogelkuikens doorgaans alleen tijdelijk geschikt (begin mei), omdat ze vanwege het hoge gras voor de kuikens slecht doorwaadbaar zijn. Kuikens van weidevogels eten namelijk

¹¹ Reichgelt (1956); Simons et al. (2016).

geen of weinig wormen, en zijn voor hun voortbestaan voornamelijk aangewezen op insecten, spinnen en slakjes. Dit soort prooien wordt vooral in kort (< 10 cm) en half hoog (10- 20 cm) grasland gevonden, waarvan de bodem bovendien deels kaal en nat dient te zijn. Gunstige plekken om te foerageren zijn o.a. slikken en greppels waarin tot ver in juni water aanwezig is (fig. 2, 14, 16, 30 en 31). Deze voorwaarden zijn van belang voor het succesvol opgroeien van zowel Kievit-, tureluur- als grutto kuikens¹². De weidevogelkuikens blijven over het algemeen lang aanwezig op de natte delen van de ijsbaan en zijn hier tot ver in juni nog te zien. Af en toe lopen de Kievitkuikens met hun ouders zelfs op het grind van het aangrenzende parkeerterrein, direct ten noorden van de ijsbaan. Opmerkelijk: in 2024 was de ijsbaan een van de weinige natte graslanden in de wijde omgeving waar Kievit met succes een tweede broedsel heeft voortgebracht. In de periode van 15 - 26 juni liepen er in 2024 nog steeds Kieviten met jongen, terwijl elders in het veld, vanwege het te hoge gras, er maar weinig of geen Kieviten aanwezig waren (waarnemingen Kees Floris en Ron van 't Veer).

Figuur 15. Kieviten zijn afhankelijk van een leefgebied dat gedurende de maanden maart - juni uit kort gras bestaat, zoals op bovenstaande foto goed is te zien (het gehele dier is goed zichtbaar!). In graslanden met een graslengte > 10 cm heeft Kievit weinig te zoeken en de jongen kunnen hier onvoldoende voedsel vinden om groot te worden.
Foto: © Marco Sombroek, Ijsbaanterrein Wormer, voorjaar 2024.

Foeragerende vogels

Zowel in als buiten de broedtijd van de weidevogels gebruiken allerlei soorten vogels de natte delen en de slootkant (oostoever) van het ijsbaanterrein. Het terrein wordt als voedselgebied gebruikt door grutto's, scholeksters, tureluurs, krakeenden en slobenden uit het aangrenzende Wormer- en Jisperveld. Soms zwemmen kuikens van grutto en tureluur de sloot over - begeleid door hun meevliegende ouders - om op de natte delen van het ijsbaanterrein naar voedsel te zoeken. Hierdoor fungeert het ijsbaanterrein ook als opgroei gebied van dieren die broeden in het aangrenzende NNN-gebied (Natuur Netwerk Nederland), dat tevens als Natura 2000-gebied aangewezen.

Overige foeragerende vogelsoorten die gebruik maken van het ijsbaanterrein zijn houtduif, fazant, waterhoen en meerkoet. Lepelaar (voorjaar) en grote zilverreiger (winter) worden af en toe voedselzoekend langs de slootkant (oostkant) aan weerszijden van de ijsbaan gezien, soms zijn ze even kort op het ijsbaanterrein aanwezig.

---

¹² Vogelbescherming: Factsheet Grutto, 2016, Factsheet Kievit 2016, Factsheet Tureluur 2016. (<https://library.wur.nl/WebQuery/edepot/451333>)

Begin oktober 2023 liep er nog een groot Kievitsjong op het terrein en eind oktober arriveerden de eerste watersnippen. Watersnippen gebruiken de ijsbaan tijdens de doortrek naar het zuiden als plasdras.

Figuur 16. Tureluur met jong in het slikgebied van de met water gevulde greppels van het ijsbaanterrein.

Foto: © Ina Vos, Ijsbaanterrein Wormer, voorjaar 2024.

Wintergasten

's Winters dient het ijsbaanterrein o.a. als foerageergebied voor meerkoet, smient, slobend en wintertaling (bescheiden aantallen, maar wel jaarlijks aanwezig). Voor slobend en smient geldt in het aangrenzende N2000-gebied een instandhoudingsdoelstelling als wintergast ('niet-broedvogel'). In november 2023 werd het water op de baan gezet en dan trekt de locatie allerlei wintergasten en standvogels aan. De vogels zijn rustend en/of foeragerend aanwezig op de 'plasdras'-plek van de ijsbaan en/of op de aangrenzende graslandranden. Uit de waterwildtelling van Kees Floris (winterseizoen 2023-2024) blijkt dat vele vogelsoorten in de winter het ijsbaanterrein als rust- en foerageergebied gebruiken, zie tabel 2.1.

Tabel 2.1. Wintergasten op het ijsbaanterrein (waarnemingen Kees Floris winterseizoen 2023-2024)

Eenden:	Ganzen:	Overige soorten:
Slobeend	Nijlgans	Blauwe reiger
Kuifeend	Brandgans	Houtduif
Krakeend	Grauwe gans & Soepgans	Ekster
Smient	Grote Canadese gans	Zwarte kraai
Wintertaling		Kauw
Wilde eend & Soepeend	Meeuwen:	Spreeuw
Bergeend	Kokmeeuw	
	Stormmeeuw	
Watervogels:	Zilvermeeuw	
Meerkoet		
Waterhoen		

Functie als opgroeigebied voor kuikens

Het ijsbaanterrein wordt door de volgende vogelsoorten gebruikt als kuikenfoerageergebied: grutto, tureluur, Kievit, scholekster en meerkoet (gedocumenteerd met foto's). Van gruttokuikens is bekend dat zij

een korte afstand kunnen overbruggen tussen graslandpercelen die als kuikenland fungeren. Kuikens tot 10 dagen oud kunnen maximaal 200 meter overbruggen, kuikens van 10-20 dagen zelfs 400 meter. Nog oudere kuikens kunnen tot 500 meter overbruggen¹³.

Omdat de afstand tot het Natura 2000-gebied zo'n 260-370 meter is (fig. 18), kunnen oudere gruttokuikens met hun ouders in potentie de oversteek te maken naar het natte en schrale grasland van het ijsbaanterrein. Dit zullen dan vooral ouders zijn met kuikens van meer dan 10 dagen oud. Deze leeftijd is een kritieke periode in het leven van een gruttokuiken: als er onvoldoende voedsel aanwezig is, dan sterven de jonge dieren¹⁴. Vanwege de betrekkelijke korte afstand van het ijsbaanterrein tot het Natura 2000-gebied kunnen de natte delen van het ijsbaanterrein tijdelijk als opgroeigebied voor gruttokuikens worden gebruikt. Jaarlijks worden er grutto's op de ijsbaan gezien, regelmatig met kuikens. In 2024 kwam ook minimaal één gruttopaar tot broeden op het ijsbaanterrein.

Figuur 17. Een grutto op een paaltje van het hekwerk van het ijsbaanterrein. Op de achtergrond een slobeend (witte borst). Grutto's gebruiken paaltjes om hun territorium af te bakenen en doen dat zeer luidruchtig als hun jongen in het achterliggende grasland aanwezig zijn. Foto: © Ina Vos, Ijsbaanterrein Wormer, voorjaar 2024.

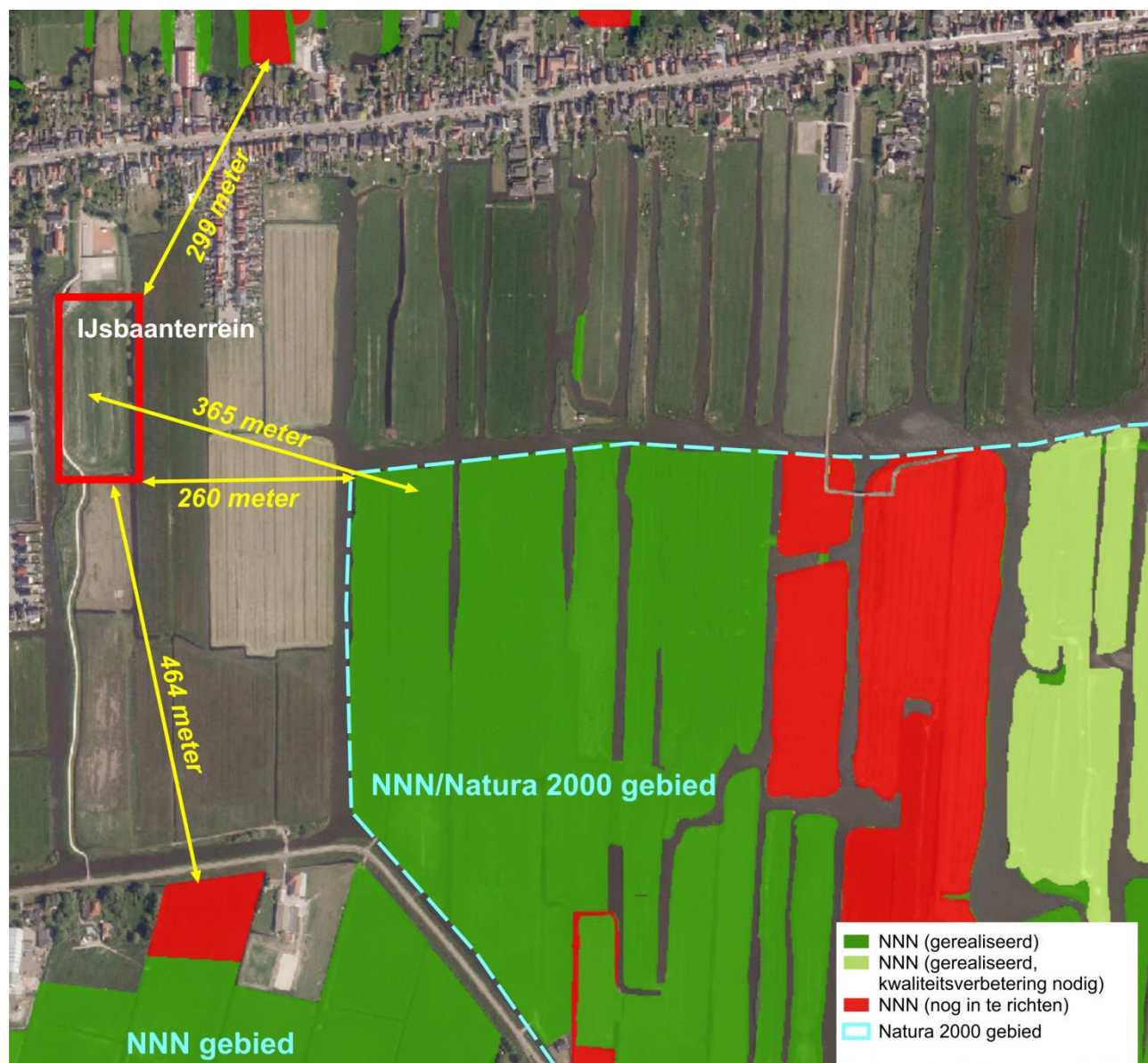
De aangrenzende graslanden van de Mariastraat (fig. 19), die net als de ijsbaan niet tot de NNN of het N2000-gebied behoren, worden ook als broedgebied gebruikt. Deze graslanden bestaan grotendeels uit wat drogere witbol-boterbloem graslanden; het waterpeil bevindt zich hier eind mei al 50 cm of meer onder maaiveld¹⁵. Voor weidevogels zijn dit vanaf eind mei ongeschikte omstandigheden. Door de droge

¹³ Vogelbescherming: Factsheet Grutto, 2016 (<https://library.wur.nl/WebQuery/edepot/451333>)

¹⁴ Roodbergen et al. (2008); Schekkerman et al. (2009); Kentie et al. (2011); Van der Geld et al. (2013).

¹⁵ Van den Akker et al. (2016).

bodem is het gras hier in deze periode gemiddeld hoger en dichter dan het gras in de natte delen van het ijsbaanterrein. Kuikens van grutto en Kievit kunnen in dit hoge gras en op de bodem weinig voedsel vinden, en wijken dan met hun ouders uit naar graslanden met korter gras en een natte bodem. De aan de ijsbaan grenzende graslanden kunnen om deze reden in mei en juni als foerageer- en broedgebied worden gebruikt. Dit kan gebeuren als het gras te hoog is geworden, of de bodem te droog. In dat soort gevallen bestaat de mogelijkheid, dat er wordt uitgeweken naar het korte gras en de natte bodem van het ijsbaanterrein. In mei gemaaide graslanden hebben eveneens kort gras, maar zijn voor kuikens weinig interessant. Doorgaans is hier de bodem te droog en is er voor de kuikens onvoldoende voedsel te vinden.

Figuur 18. Ligging van het ijsbaanterrein in relatie tot de natuurgebieden van het Natuur Netwerk Nederland (NNN) en het Natura 2000-gebied Wormer- en Jisperveld. Bron: <https://geoapps.noord-holland.nl>.

De natte delen en slikken van het ijsbaanterrein worden vanaf april tot ver in juni als foerageergebied en opgroeigebied voor kuikens van grutto en tureluur gebruikt (fig. 13, fig. 16). Het gaat hier overigens niet over grote aantallen vogels die het ijsbaanterrein bezoeken, hiervoor ligt de ijsbaan te dicht langs het recreatief gebruikte Kerkepad. In de periode mei - half juni zijn er dagelijks 2-4 paar tureluurs aanwezig, 4-5 paar Kieviten, 1-2 paar grutto's en 2-4 paar scholeksters. Ook slobeend en krakeend maken gebruik van het terrein, hun aanwezigheid verschilt per jaar. Als er alleen gekeken wordt naar broedgevallen van grutto en tureluur (jaarlijks 3-6 broedgevallen), dan bedraagt de dichtheid op het ijsbaanterrein 2,5 - 4,4 broedparen

per hectare. Hiermee voldoet het terrein ruim voldoende aan de kwaliteitseisen van gebied met een weidevogeldoelstelling (NNN eisen).

Zoogdieren

Het gehele ijsbaanperceel wordt een groot deel van het jaar gebruikt door Europese haas, vooral in het voorjaar en de zomer (fig. 30). In 2024 waren rond half mei zeven hazen aanwezig. Ook lopen er hazen met jongen op het ijsbaanterrein (waarnemingen Kees Floris). Af en toe is ook hermelijn aanwezig (waarnemingen Els Floris). Noordse woelmuis lijkt afwezig te zijn, mede omdat het perceel 's winters onder water wordt gezet. Een tijdelijke aanwezigheid van Noordse woelmuis in het najaar (oktober-november), kan vanwege de aanwezigheid van nat grasland en de natte greppelkanten (met riet en zwarte zegge), echter niet helemaal worden uitgesloten. Het terrein kan vanwege deze milieus namelijk in deze periode kortdurend als verbindingzone fungeren. Dit zou door onderzoek in de genoemde periode onderzocht moeten worden.

Amfibieën en reptielen

In mei 2024 werden op of rond het ijsbaanterrein roepende rugstreepadden gehoord (waarnemingen E. Floris en E. Brinkkemper). Het is op dit moment niet zeker of de natte greppels op het ijsbaanterrein in het voorjaar als paaigebied voor rugstreepadden worden gebruikt. De paarroep van deze dieren lijkt voornamelijk afkomstig te zijn geweest van slootjes net buiten of aangrenzend aan de ijsbaan. Tevens stonden de greppels van de ijsbaan in 2024 vanaf 25 juni droog, wat het niet heel aannemelijk maakt dat hier een permanent leefgebied van rugsteppad aanwezig is. In het Wormer- en Jisperveld vormen ondiepe, met water gevulde greppels, echter wel een geschikt leefgebied voor rugstreepad, zoals de graslanden ten zuiden van de molenbuurt in Jisp¹⁶. Vanwege de aanwezigheid van natte greppels en plassen kan de ijsbaan mogelijk wel tijdelijk geschikt zijn als leefgebied voor rugstreepad. De aan- of afwezigheid van deze soort op het ijsbaanterrein gedurende de paartijd (maart-juni) zou daarom onderzocht moeten worden.

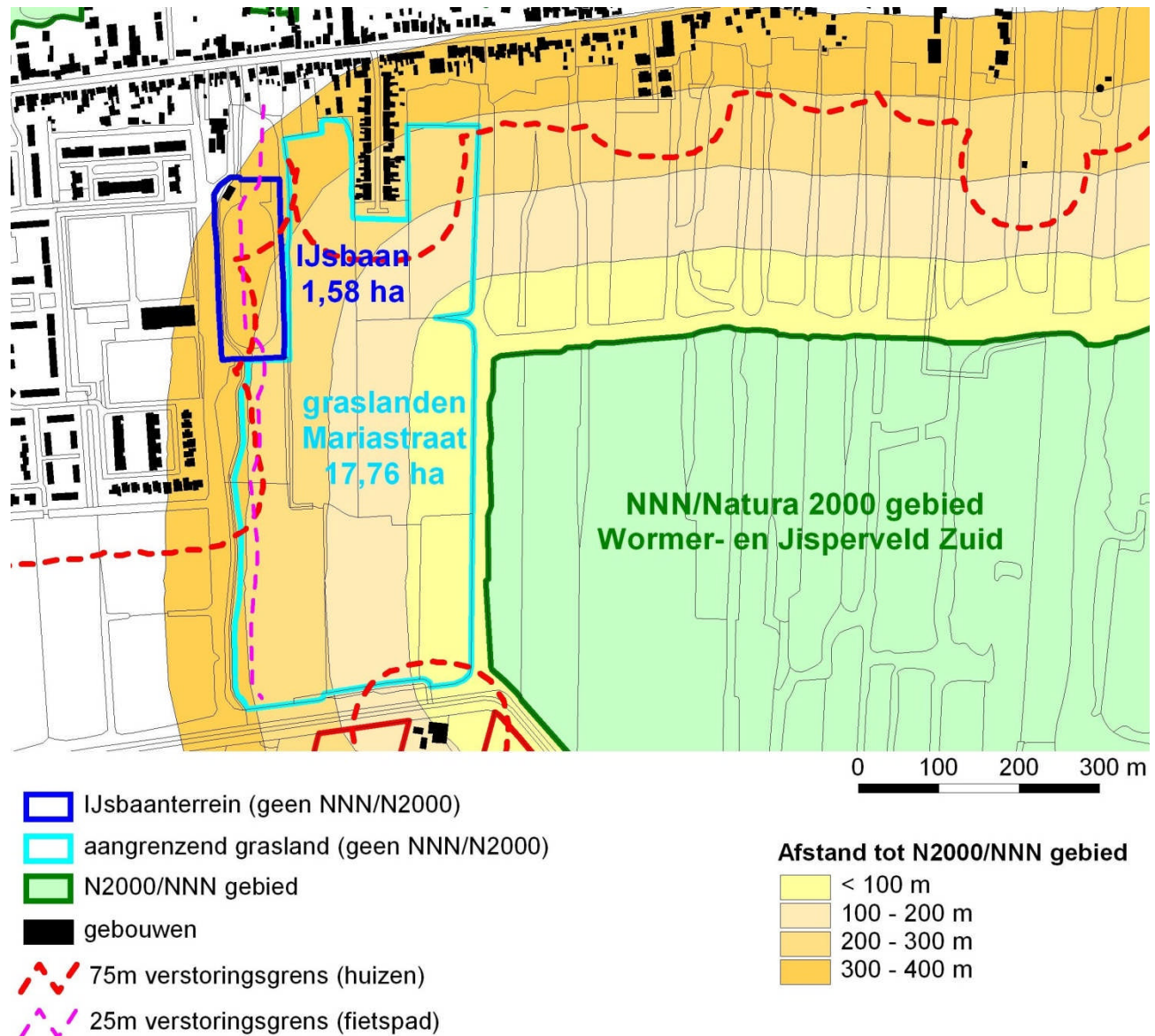
Figuur 19. Rugstreepad leeft gedurende de voortplantingstijd in vochtige graslanden (links) en in het water van ondiepe greppels in weilanden (rechts). Of de soort op het ijsbaanterrein aanwezig is, is onzeker, maar in mei 2024 werden nabij de ijsbaan wel roepende mannetjes gehoord. Foto's: Wikimedia Commons.

¹⁶ Van 't Veer (2012b).

2.3. Bijdrage van het ijsbaanterrein aan natuurdoelstellingen

Natuurbijdrage ten aanzien van weidevogels en grutto

Via een eenvoudig model (fig. 20) is beoordeeld of het ijsbaanterrein mogelijk een bijdrage kan leveren aan de provinciale weidevogelgoalstelling en de doelstelling van het nabij gelegen natuurgebied (NNN-weidevogelgoalstelling, N2000-gruttodoelstelling). De ijsbaan ligt op een afstand van 250-350 meter tot het natuurgebied. Deze afstand is overbrugbaar voor grutto's met kuikens van meer dan 10 dagen oud. Dit houdt in dat het ijsbaanterrein potentieel gebruikt kan worden door grutto's die zijn opgegroeid in het NNN en N2000-gebied. Dit soort situaties ontstaan als de graslanden van het natuurgebied te droog zijn geworden, en er wordt uitgeweken naar de slikken en natte greppels van het ijsbaanterrein.

Figuur 20. Beoordelingsmodel van het ijsbaanterrein en de aangrenzende graslanden van de Mariastraat t.o.v. het aangrenzende natuurgebied (NNN/N2000). Op de figuur is te zien dat het ijsbaanterrein binnen een afstand van 200-300 meter van het natuurgebied ligt. Een derde van het terrein bevindt zich geheel buiten de verstoringsgrens die door de bebouwing en het fietspad wordt veroorzaakt. Er zijn geen grote bomen met predatoren in de buurt, dus deze invloed wordt als gering ingeschat. De broedresultaten van het terrein zijn ondanks de (theoretisch berekende) verstoring gunstig. Voor grutto en tureluur bedragen deze voor 2024 gezamenlijk 2,5-4,5 bp/ha.

Ook de graslanden van de Mariastraat kunnen potentieel als opvanggebied van weidevogels uit het aangrenzende natuurgebied fungeren. Een aantal graslanden is hier echter wel droger dan het grasland van

het ijsbaanterrein. Tevens wordt een aantal graslanden van de Mariastraat al voor 1 juni gemaaid (zie fig. 18: graslanden met lichtgroen oppervlak). Dit vroege maaitijdstip is ongunstig voor het opgroeien van weidevogelkuikens. Grutto's en tureluurs kunnen rond dit tijdstip nog wel uitwijken naar het ijsbaanterrein of het nstuurgebied.

Het aantal broedparen grutto dat in totaal op het ijsbaanterrein en de graslanden van de Mariastraat broedt, bedraagt 3 (2022) tot 5 (2024) broedparen. Het totale oppervlak van het broedgebied omvat 19,3 hectare, wat betekent dat het oppervlak van het ijsbaanterrein (1,58 ha) zo'n 8% van het graslandoppervlak rondom de Mariastraat inneemt. Uitgaande van 1-2 broedsels van grutto's die in 2024 op de ijsbaan aanwezig zijn, is het aandeel van de ijsbaan t.o.v. het totaal aanwezige aantal grutto's dus relatief groot - ondanks dat het om weinig vogels gaat. Dit geldt eveneens voor de aanwezige tureluurs en Kieviten. Grutto, krakeend en tureluur broeden echter niet jaarlijks op de ijsbaan, zo waren zij in 2022 als broedvogel afwezig¹⁷. De aanwezigheid van territoria is echter geen garantie dat de vogels voldoende jongen grootbrengen. Hiervoor moet namelijk tot ver in juni geschikt opgroeigebied voor de kuikens aanwezig zijn. In dit perspectief kan gesteld worden dat het natte grasland van het ijsbaanterrein lokaal een belangrijke functie vervuld als succesvol opgroeigebied voor jonge kuikens.

Het aantal geschatte broedparen op zowel het ijsbaanterrein en de graslanden van de Mariastraat, staat in onderstaande tabel 2.2.

Tabel 2.2. Aantal aanwezige broedparen weidevogels op het ijsbaanterrein en de aangrenzende graslanden van de Mariastraat.

Soort broedvogel	Ijsbaanterrein (1,6 ha)			Grasl. Mariastraat (17,8 ha)	Grasl. totaal (19,34 ha)
	2022 ^a	2024 ^b	Aandeel ^c	2022 ^a	2022 - 2024 ^{a,b}
Grutto*	0	1-2	0-67%	3	3-4
Tureluur*	0	2	100%	0	0-2
Krakeend*	0	0	0	2	2
Slobeend*	0	0	0	0	0
Kievit	4	4-5	30-36%	10	14-15
Scholekster	0	2	0-100%	2	2
Dichtheid totaal/ha	2,5	>=5,7	nvt	0,95	1,09 - 1,29
Dichtheid NNN/ha	0	>=1,9	-	0,28	0,26 - 0,41

^a - data op basis van Abma et al. (2000), ^b - aantalsschattingen Kees Floris & Ron van 't Veer (2024)

^c - aandeel van het ijsbaanterrein als broedgebied t.o.v. de omliggende graslanden (totaal 19,3 ha)

Uit tabel 2.2 blijkt dat er op het ijsbaanterrein en de omliggende graslanden van de Mariastraat verschillende soorten weidevogels broeden. De aantallen zijn echter niet hoog, wat o.a. wordt veroorzaakt door de verstoring van de huizen langs de Mariastraat en het relatief grote oppervlak aan grasland dat eind mei wordt gemaaid (fig. 18). Dit vroege maaibeheer is minstens sinds 2003 al aanwezig¹⁸ en leidt er toe dat weidevogels met hun pasgeboren kuikens moeten verhuizen naar andere graslanden. Het ijsbaanterrein heeft ten aanzien van broedende weidevogels een belangrijk aandeel in de aanwezige broedaantallen van de graslanden rondom de Mariastraat (tabel 2.2.). Een derde broedende Kieviten rondom de Mariastraat is afhankelijk van de ijsbaan. Ten aanzien van grutto, tureluur en scholekster zijn er wisselende aantallen aanwezig. In sommige jaren bedraagt het aandeel van het ijsbaanterrein 30-66% van de aanwezige weidevogels rondom de Mariastraat. De verschillen tussen de jaren 2022 en 2024 worden waarschijnlijk

¹⁷ Abma et al. (2022). Broedvogelinventarisatie Wormer- en Jisperveld 2022. Sovon-rapport 2022/65. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen. Bijbehorende data vogelterritoria 2022.

¹⁸ Kersbergen (2005).

veroorzaakt door jaarlijkse verschillen in neerslag (droge vs. natte voorjaren). Hoe langer er een oppervlak aan nat grasland op het ijsbaanterrein aanwezig is (tot eind juni), des te groter zal het aandeel van de ijsbaan zijn voor broedvogels in het aangrenzende graslandgebied.

Figuur 21. Alarmerende grutto op een paaltje van het hekwerk rond de ijsbaan, voorjaar 2024. Foto © Kees Floris, ijsbaan Wormer, rechts het Kerkepad.

Verstoring

Een deel van het ijsbaanterrein valt binnen de verstoringcirkel die door gebouwen wordt veroorzaakt, zie fig. 20. Deze bedraagt volgens Bruinzeel & Schotman (2011) minimaal 75 meter. Dit houdt in dat modelmatig gezien ongeveer 33% van het terrein effectief gebruikt kan worden als broedgebied door weidevogels (het zuidoostelijk gedeelte). De versturende gebouwen zijn het grote gebouw van het voetbalterrein, aan de westkant van de ijsbaan, en het stenen gebouwtje op het ijsbaanterrein. Omdat beide gebouwen niet dagelijks worden gebruikt, is er niet elke dag een versturende invloed op het ijsbaanterrein. Uit de broedvogeltellingen blijkt dat het terrein vanwege de natte laagten en slikken, en het korte gras, toch erg in trek is als broed- en foerageergebied van weidevogels (tabel 2.2). Hierdoor wijkt de voorspelling van het model af van de werkelijkheid: de kwaliteit voor weidevogels op het ijsbaanterrein is beter dan het model aangeeft. Dit komt door de aanwezigheid van zeer gunstig foerageergebied voor kuikens: kort gras op natte bodem, natte slikken en greppels waar lang water in staat.

Voorts bevinden zich geen grote bomen met nesten van predatoren (kraai, ekster, roofvogels) nabij de ijsbaan. Hierdoor is in het model geen verstoringcirkel van bomen ingetekend. Het aangrenzende fietspad (Kerkepad) brengt echter wel verstoring met zich mee. Volgens Bruinzeel & Schotman (2011) bedraagt de verstoringafstand van een fietspad zo'n 25 meter. De verstoringcontour van het fietspad is ingetekend in

figuur 20. Uit deze contour valt af te leiden dat op 38% van het ijsbaanterrein een zekere mate van verstoring plaatsvindt door fietsers en wandelaars. Als fiets- en wandelpad is het inderdaad zo dat het Kerkepad een zekere mate van verstoring met zich meebrengt, maar de vogels op het ijsbaanterrein zijn hieraan gewend geraakt (fig. 21). Kieviten met jongen bevinden zich zelfs op een afstand van 2-5 meter tot het hek langs het fietspad. Tureluurs met jongen zijn schuwer en bevinden zich meestal op een afstand van 15 tot 25 meter tot het fietspad. De broedafstand tot het fietspad bedraagt 15 (kievit) tot 60 meter (grutto, tureluur). In 2024 is regelmatig waargenomen dat zich op het hekwerk van het fietspad een alarmerende grutto bevond (fig. 17 en 21).

Ondanks de modelmatige wat ongunstige ligging t.a.v. de nabije gebouwen en het fietspad, fungeert het ijsbaanterrein toch relatief goed als broed- en opgroeigebied voor weidevogels en hun kuikens. De aantallen broedvogels op het terrein wijken qua dichtheden niet af van een gemiddeld graslandperceel met een weidevogeldoelstelling. Belangrijk verschil is wel dat er op het terrein opgroeiende kuikens tot half juni en zelfs tot eind juni aanwezig zijn (tureluur, kievit), terwijl deze in de aangrenzende drogere graslanden van de Mariastraat in dezelfde periode minder aanwezig zijn (juni 2024, waarnemingen Els Floris, Kees Floris en Ron van 't Veer).

Kwaliteit van het ijsbaanterrein als leefgebied voor weidevogels

De kruidenrijkdom wordt op het ijsbaanterrein vooral bepaald door lage zeggen, met plaatselijk zilverschoon en moeraswalstro. Hierdoor is de kruidenindex van het terrein 90%, wat ruim voldoende is om als foerageergebied voor opgroeiende weidevogelkuikens te dienen (fig. 26).

De waterstand in de lage delen van het ijsbaanterrein varieert vanaf april tot half juni van 0 tot -20 cm beneden maaiveld, wat zeer gunstig wordt geacht voor weidevogels¹⁹. Ter vergelijking: in de aangrenzende graslanden van de Mariastraat varieert dit in dezelfde periode van -20 tot -60 cm onder maaiveld²⁰. De graslanden van de Mariastraat (fig. 20) fungeren echter wel als broedgebied voor grutto, krakeend, scholekster en kievit. Tureluur ontbrak in 2022, maar was in 2024 als broedvogel met jongen aanwezig op het ijsbaanterrein (tabel 2.2).

Het ontbreken van slobbeend als broedvogel is opvallend. Dit heeft waarschijnlijk met twee factoren te maken: (a) het ijsbaanterrein ligt voor slobbeend waarschijnlijk te dicht langs het fietspad (schuwe broedvogel), en (b) de graslanden rondom de Mariastraat zijn te droog voor slobbeend of worden te vroeg gemaaid. Wel dient opgemerkt te worden dat de broedaantallen van slobbeend in Laag Holland fluctueren, wat veroorzaakt lijkt te worden door een nat (gunstig) of droog voorjaar (ongunstig)²¹. Hierdoor kan slobbeend tijdens een nat voorjaar wel als broedvogel aanwezig zijn. Na de broedtijd, in de winterperiode, fungeert het ijsbaanterrein overigens wel als foerageergebied voor slobbeend (tabel 2.1). Het is niet uitgesloten dat deze slobbeenden uit het Natura 2000-gebied afkomstig zijn.

Als de bodem in de graslanden van de Mariastraat (fig. 20) te droog wordt, en/of het gras hier te hoog en te dicht staat, of er wordt vroeg gemaaid, dan kunnen weidevogels uitwijken naar de natte graslanden met lage zeggen van het ijsbaanterrein. Hierdoor fungeren zowel de graslanden van de Mariastraat, als het zwarte zegge-schraalland van de ijsbaan, als opgroeigebied voor weidevogelkuikens. Vanwege de geringe afstand tot het NNN/N2000 natuurgebied (fig. 20), kan het gehele graslandgebied (ijsbaanterrein + graslanden Mariastraat) een potentiële bijdrage leveren aan de doelstellingen van het aangrenzende natuurgebied, vooral als buffergebied. De graslanden rondom de Mariastraat, inclusief het ijsbaanterrein (fig. 20), maken overigens geen onderdeel uit van het NNN-netwerk of het Natura 2000 gebied (fig. 18). In bepaalde jaren (2024) voldoen deze graslanden echter wel aan de minimumdoelstelling voor Vochtig

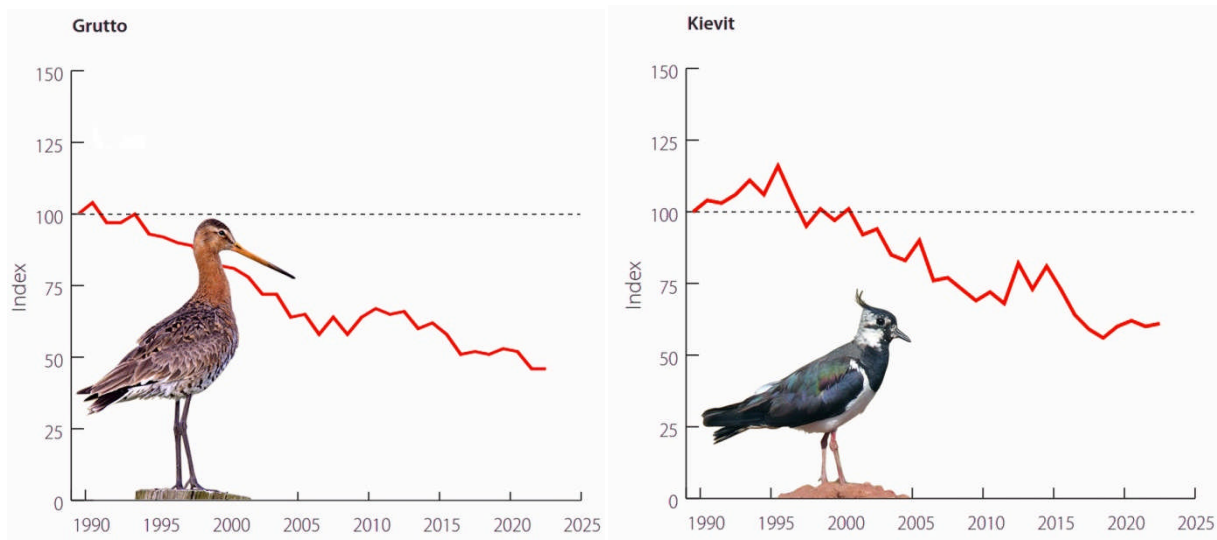
¹⁹ Van der Geld et al. (2013); Factsheets Vogelbescherming (<https://library.wur.nl/WebQuery/edepot/451333>)

²⁰ Van den Akker et al. (2016).

²¹ Van 't Veer et al. (2009b).

weidevogelgrasland (SNL beheertype N13.01), dat gesteld is op minimaal 0,35 - 0,45 broedparen per hectare (excl. scholekster en kievit).

Figuur 22. Gemiddelde broedvogeltrend van grutto (links) en kievit (rechts) in de provincie Noord-Holland (periode 1990-2023). Bron: gegevens weidevogelmeetnet Noord-Holland, Jaarboek Boerenlandvogels Noord-Holland 2023. Natuurlijke Zaken, Landschap Noord-Holland, Heiloo. Illustraties: Ron van 't Veer/Wikimedia Commons.

Mogelijke effecten verdwijnen en verplaatsing van de ijsbaan op de natuurdoelstellingen in het aangrenzend natuurgebied (NNN/N2000, weidevogels, grutto)

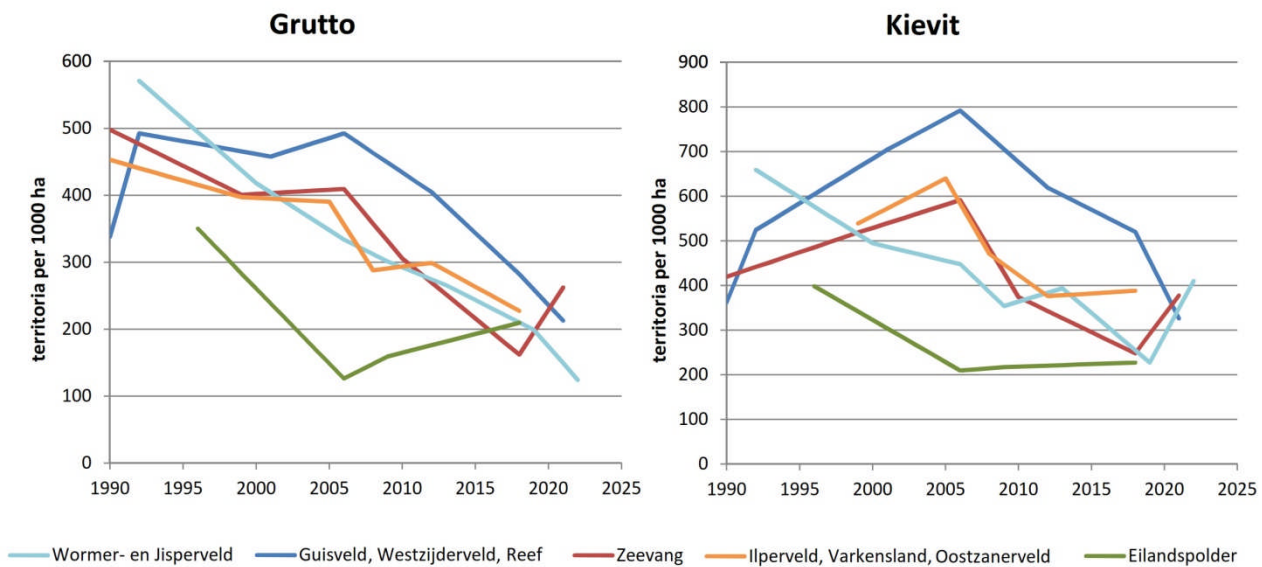
Broedvogels als grutto en kievit vertonen zowel in Nederland als in Noord-Holland al geruime tijd een negatieve trend, ondanks allerlei maatregelen om de aantallen op peil te houden (fig. 22). Ook binnen de Natura 2000 begrenzing van het Wormer- en Jisperveld bezitten beide soorten een negatieve trend (fig. 23). Graslanden waar beide soorten hun jongen succesvol tot vliegvlugge vogels grootbrengen zijn dus belangrijk voor de natuurdoelstelling. Dit geldt zowel voor het ijsbaanterrein als voor verschillende graslandpercelen rondom de Mariastraat.

Kievit

Voor kievit zijn er in Nederland merkwaardig genoeg geen expliciete natuurdoelstellingen gesteld voor het Natuur Netwerk Nederland (NNN). Ondanks de landelijk negatieve trend als broedvogel, ontbreekt kievit als meetsoort om de kwaliteit te beoordelen van NNN-graslanden met een weidevogeldoelstelling (N13.01). Voor het N2000-gebied Wormer- en Jisperveld zijn eveneens geen doelstellingen geformuleerd. Kievit staat echter wel op de internationale IUCN lijst van bedreigde diersoorten (Gevoelig - Near Threatened)²². Vanwege de negatieve trend is er landelijk wel veel aandacht om de kievit aantallen weer op peil te brengen. Om voldoende kuikens groot te laten worden zijn natte greppelkanten, (natte) graslanden met kort gras en natte slikken nodig²³. Op het ijsbaanterrein zijn dit soort gunstige omstandigheden al jaren voor kievit aanwezig, getuige de meerdere broedsels en vele kuikens die hier elk jaar groot worden. Vanuit dit opzicht draagt het ijsbaanterrein bij aan landelijke maatregelen om de kievitstand weer toe te laten nemen. Met een bijdrage van 7-9 broedsels per jaar, inclusief twee broedsels per kievitpaar, is het aannemelijk dat het ijsbaanterrein via uitwisseling bijdraagt aan de weidevogeldoelstelling van het aangrenzende natuurgebied Wormer- en Jisperveld (fig. 20). Dit geldt overigens ook voor de graslanden rondom de Mariastraat.

²² BirdLife International. 2017. Vanellus vanellus (amended version of 2016 assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2017: e.T22693949A111044786.

²³ Roodbergen et al. (2018).

Figuur 23. Trend van grutto en kievit als broedvogel in de Natura 2000-gebieden van Laag-Holland. Bron: vlakdekkende weidevogelinventarisaties Provincie Noord-Holland. Dichtheden berekend op basis van landoppervlak binnen de N2000-begrenzing van elk Natura 2000 gebied (top 10 vector legenda: weiland).

Op het ijsbaanterrein en de graslanden van de Mariastraat (fig. 20), broeden 14 - 15 kievitparen (tabel 2.2). Dit aantal komt overeen met 2% van het totaal aantal kieviterritoria dat in 2022 aanwezig was in het gehele Wormer- en Jisperveld (663 territoria). In het Natura 2000-gebied werden toen 554 territoria vastgesteld²⁴, wat inhoudt dat 16% van de gehele populatie kieviten buiten de NNN-begrenzing valt. Dit is een aanzienlijk deel van de kievitpopulatie welke kan bijdragen aan de gehele populatie (metapopulatie) van het Wormer- en Jisperveld. Volgens Broekmeyer et al. (2008) zijn binnen een marge van 1-2,5% al marginale significante effecten te verwachten. Een afname van de kievitpopulatie is aannemelijk als de ijsbaan wordt verplaatst naar de ruimte die tussen de huidige locatie en de Mariastraat is gelegen. Door de aanleg van tennisvelden en de verplaatsing van de ijsbaan zal het groene buffergebied dat grenst aan het NNN-gebied worden aangetast. De ijsbaan zal namelijk ingeklemd raken tussen de bebouwing van de Mariastraat (fig. 20) en de aan te leggen tennisvelden. Door het reeds aanwezige verstoringsgebied (fig. 20) en mogelijke geluidsoverlast van de aan te leggen padelbaan, is de verwachting dat de nieuwe locatie van de ijsbaan geen functie meer zal bezitten als foerageer- en opgroeigebied voor weidevogels en hun kuikens. Dit kan mogelijk een effect hebben op de weidevogelstand in de aangrenzende graslandgebieden en het natuurgebied met NNN-begrenzing (fig. 18).

Grutto

Voor grutto geldt in het aangrenzende Natura 2000-gebied (Wormer- en Jisperveld) een instandhoudingsdoelstelling als trekvogel. De volwassen dieren en hun jongen trekken vanaf begin juli (ongunstig droog jaar) tot in augustus (gunstige jaren) weer richting het zuiden. De trend van grutto is zowel in Noord-Holland (fig. 22), als in het Natura 2000-gebied van het Wormer- en Jisperveld (fig. 23), al jaren ongunstig. Hierdoor verkeert deze trekvogel in relatie tot de doelstelling van het Wormer- en Jisperveld in een ongunstige staat van instandhouding. Opgemerkt dient te worden dat de vliegvlugge kuikens net als hun ouders naar de overwinteringsgebieden in het zuiden trekken. Ook de jonge dieren zijn dus feitelijk gezien trekvogels. Hierdoor hebben opgroeigebieden van kuikens een belangrijke functie om de trekvogelpopulatie van grutto in stand te houden.

Omdat de afstand tot het Natura 2000-gebied minder dan 400 meter bedraagt, kan niet worden uitgesloten dat zowel de natte delen van het ijsbaanterrein als de graslanden van de Mariastraat (fig. 20)

²⁴ Berekend op basis van gegevens provincie Noord-Holland (data vlakdekkende weidevogeltellingen binnen de N2000-begrenzing).

bijdragen aan de instandhoudingsdoelstelling van het nabije Natura 2000-gebied. Er is namelijk uitwisseling met het Natura-2000 gebied mogelijk, omdat grutto's met hun kuikens een afstand tot 400 à 500 meter kunnen overbruggen. Bovendien is in het Natura 2000 beheerplan van het Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder (pag. 35) het volgende expliciet opgenomen: "*Maatregelen moeten zich richten op vernatting en verminderde voedselrijkdom van de bodem om zo de kwaliteit van het leefgebied te verbeteren. Hoge grondwaterstanden (< 30 cm -mv tussen mei en juli) en plas-dras zijn van belang om de groei van de vegetatie te vertragen, voedselbeschikbaarheid te vergroten en predatie door grondpredatoren tegen te gaan.*" Het interessante van het ijsbaanterrein langs het Kerkepad, is dat het aanwezige grasland volledig voldoet aan bovenstaande maatregelen. Niet alleen staan de graslanden tot in juni plasdras, ook de vegetatiehoogte bevindt zich hier beneden de 30 cm. Uitzonderlijk is de relatief schrale vegetatie op het ijsbaanterrein, dat grotendeels uit lage zwarte zeggeplanten bestaat (<20 cm rond 15 juni). Deze vegetatie is ontstaan toen de voedselrijke bovenlaag is afgegraven. Bovendien is de afstand van 260 tot 350 meter tot het Natura 2000-gebied voldoende voor grutto's en hun kuikens om naar het ijsbaanterrein te migreren. Dit geldt voor oudere kuikens die grotere insecten nodig hebben om te kunnen overleven.

De graslanden van de Mariastraat fungeren vooral begin mei als opgroei-habitat voor weidevogels en hun kuikens, als het gras nog kort is en de bodem voldoende vochtig. In samenhang met het ijsbaanterrein vormen zij gezamenlijk een landschappelijke eenheid, welke als buffergebied een bijdrage kan leveren aan de weidevogel-doelstellingen van zowel het NNN-gebied (grutto, tureluur, Kievit en scholekster) als het Natura 2000-gebied (grutto).

De aantallen grutto's die op de graslanden rondom de Mariastraat en op het ijsbaanterrein broeden zijn weliswaar gering (tabel 2.2), maar komen wel overeen met 1% van de aanwezige gruttopopulatie van het Natura 2000-gebied (168 territoria²⁵). In totaal werden in 2022 in het gehele Wormer- en Jisperveld 347 territoria vastgesteld, wat betekent dat zo'n 48% van de grutto's buiten de begrenzing broedde. Omdat het Wormer- en Jisperveld een landschappelijke eenheid is, dragen ook de grutto's van de randgebieden - buiten de N2000-begrenzing - bij aan de doelstellingen van het Natura 2000-gebied. Ondanks het kleine aantal grutto's dat rondom de Mariastraat en op de ijsbaan broedt, kunnen ook deze dieren een bijdrage leveren aan de Natura 2000-doelstelling. Volgens Broekmeyer et al. (2008) zijn al vanaf 1% marginale significante effecten te verwachten. Dit aandeel is op het ijsbaanterrein en rondom de Mariastraat aanwezig, waardoor in theorie het niet valt uit te sluiten dat door ruimtelijke veranderingen rondom de Mariastraat, de gruttopopulatie in de omgeving verder zal gaan afnemen. Weliswaar gaat het hier om een marginaal effect, maar gezien de slechte staat van instandhouding van de grutto in het Wormer- en Jisperveld (negatieve trend) zou elk mogelijk negatief effect op de gruttopopulatie voorkomen moeten worden. Het lage en natte zegge-schraalland van de ijsbaan, met waterhoudende greppels en slikken tot in juni, en de graslanden rondom de Mariastraat (begin mei) kunnen als buffergebied een positieve bijdrage leveren aan het aangrenzende Natura 2000-gebied. Dit betreft dan vooral uitwisseling van jonge dieren die o.a. op het ijsbaanterrein zijn opgegroeid. Met kleurringonderzoek zou dit bevestigd kunnen worden.

2.4. Aanwezige flora en vegetatie

Een groot deel van het ijsbaanterrein bestaat uit relatief nat, onbemest en laag productief grasland, dat door verwijdering van de bovenste veenlaag is ontstaan. Laag productieve, onbemeste graslanden blijven achter in de grasgroei ten opzichte van drogere en regelmatig bemeste graslanden in de directe omgeving (het gras groeit op de natte delen van de ijsbaan trager en is daardoor nog kort in mei). Het schrale grasland wordt gekenmerkt door soorten die karakteristiek zijn voor matig voedselarme, vaak zwak zure milieus (fig. 24, 26 en 28). Tot de karakteristieke soorten behoren zwarte zegge, hazenzegge, zompzegge, egelboterbloem, moeraswalstro, gewone waternavel en gewoon puntmos. Zilte rus is kenmerkend voor

---

²⁵ Op basis van gegevens provincie Noord-Holland (data vlakdekkende weidevogeltellingen binnen de N2000-begrenzing).

bodems die meer zout als gemiddeld bevatten (brakke natuur). In laagvenen vormen dit soort graslanden vegetatiekundig een overgang tussen natte vormen van de Klasse van matig voedselrijke graslanden (*Molinio-Arrhenateretea*)²⁶ en de Klasse der kleine zeggen (*Parvocaricetea*)²⁷. Dit soort graslanden was vroeger rijk aan weidevogels en vanwege de natte bodem ook in trek als leef- en broedgebied van watersnip.

Figuur 24. Zompzegge (*Carex canescens*) groeit in Nederland voornamelijk in het veenmosdek van veenmosrietlanden en veenmosrijke berkenbroekbossen. Dat de soort ook in natte schrale graslanden kan groeien - zoals op de ijsbaan van Wormer - was tot dusver niet bekend. Waarschijnlijk kwamen dit soort groeiplaatsen in het verleden meer voor, waardoor het ijsbaanterrein tevens een boeiend venster naar het verleden is. Foto © Niko Brinkkemper, ijsbaan, juni 2024.

Op het ijsbaanterrein komen voorts plantensoorten voor die kenmerkend zijn voor brakke milieus (fig. 27). Naast de massale aanwezigheid van zilte rus, is dit ruwe bies, slanke waterbies en de compacte vorm van heen ('echte zeebies'). Brakke milieus met deze soorten waren tot aan 1932 overal in Noord-Holland aanwezig. Door de afsluiting van de Zuiderzee - en de daarna opgetreden verzoeting - zijn ze grotendeels verdwenen. Heel bijzonder is het bodemtype: zilte graslanden op matig voedselrijke en natte veengrond. Dit soort veengraslanden zijn als 'bovenveens grasland' (dwz. het hoger gelegen oude land, dat geen plas of meer is geweest), thans zeldzaam in Nederland. Zilte graslanden op klei (de oude wadbodem) zijn in Nederland wel vrij algemeen, zilte graslanden op veengrond zijn echter zeldzaam. Nog zeldzamer zijn relatief schrale zilte graslanden met lage zeggesoorten als zompzegge, hazenzegge en zwarte zegge. Het ijsbaanterrein langs het Kerkepad in Wormer is een van de laatste voorbeelden van zo'n typisch Zaanse graslandtype²⁸.

²⁶ Zuidhoff et al. (1996).

²⁷ Westhoff et al. (1995).

²⁸ Buys (1991), Korf (1977), Van 't Veer (2009, 2012c, 2020).

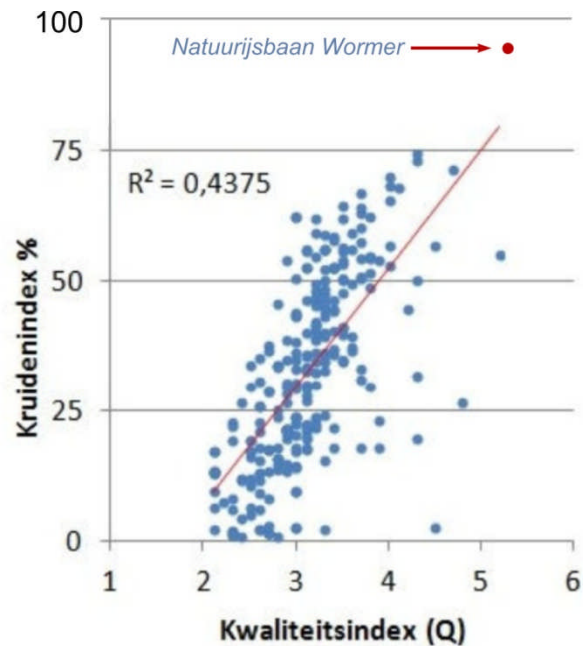
Indicatiewaarde van het zeggeschraalland

Van het schrale grasland is een vegetatieopname gemaakt (zie Bijlage 1). In zo'n opname wordt een rechthoekig oppervlak geïnventariseerd (4 x 4 meter) op de aanwezigheid van alle soorten planten, inclusief mossen. Van alle aanwezige planten wordt de horizontale bladbedekking genoteerd; bij een bedekking van minder dan 5% wordt ook een indicatie van de aantallen gegeven. Via deze bedekkingen kan per soort informatie worden gekregen over de natuurwaarde van het grasland. Hiervoor wordt de zgn. Q-waarde of kwaliteitswaarde en een kruidenindex gebruikt. Deze methode is door de auteur ontwikkeld en wordt momenteel in diverse graslanden in Nederland toegepast, waaronder ook landelijk onderzoek naar de kwaliteit van weidevogelgraslanden²⁹.

Uit de vegetatieopname van het schraalland (zie Bijlage 1) valt af te leiden dat het schraalland op de ijsbaan een kwaliteitswaarde van $Q = 5,3$ en een kruidenindex (H) van 89,6% bezit. Dit zijn zeer hoge waarden voor de graslandkwaliteit. Een Q-waarde van 5 is indicatief voor relatief schrale graslanden (matig voedselrijk). Een kruidenindex van afgerond 90% betekent dat het grasland òf zeer veel kruiden bevat, òf zeer veel lage zegen, veldbiezen en russen - soorten die eveneens meetellen voor de kruidenindex (zeggenschraalland³⁰).

Alhoewel het grasland niet uitbundig geel en wit is gekleurd (blauwgroen met wit, hier en daar geel), bezit het grasland voor weidevogels een hoge kruidenindex. Dit betekent dat de kans groot is dat er in het grasland voldoende insecten aanwezig zullen zijn als voedsel voor weidevogelkuijken. De kwaliteit van het schraalland op de natuurijsbaan in Wormer is vergelijkbaar met goed ontwikkelde kruidenrijke graslanden in de aangrenzende Enge Wormer (fig. 25).

Schrale zilte graslanden kwamen vroeger (periode 1930-1950) regelmatig voor in de Polder Westzaan, het Wormer- en Jisperveld en het IJperveld. Volgens de rapportage van Korf (1977) behoren zowel de zilte graslanden als de schrale graslanden tot de graslandtypen die nationaal een hoge tot zeer hoge waarde bezitten. Het verlies van zo'n graslandtype is niet alleen een verlies van biodiversiteit, maar ook een verlies van een zeldzaam historisch landschapstype. Weliswaar groeit zilte rus ook in verschillende graslanden in het aangrenzende Wormer- en Jisperveld³¹, maar de soort komt hier bijna nergens voor in schrale graslanden met zwarte zegge, zompzegge, hazenzegge, gewone waternavel en egelboterbloem. Ook de aantallen zijn bijzonder: op de ijsbaan langs het Kerkepad groeien 10.000-den zwarte zegge planten en meer dan 1.000 planten van zilte rus. Enigszins vergelijkbare graslanden zijn in de droogmakerijen de Enge Wormer en Schaalsmeerpolder te vinden³². Dit betreft echter relatief voedselrijke graslanden in een droogmakerij met brakke kwel. Het ijsbaanterrein langs het Kerkepad behoort echter tot een select en zeldzaam gezelschap van binnenlandse zilte, en relatief schrale graslanden op oude veengrond.

Figuur 25. De kwaliteit van het schraalland op de natuurijsbaan in Wormer is vergelijkbaar met de best ontwikkelde graslanden in de Enge Wormer (NNN). De blauwe stippen zijn waarden van graslanden in de Enge Wormer, de rode stip is het ijsbaanterrein. Bron: Van 't Veer (2020).

²⁹ Van 't Veer (2020, 2021)

<https://herkenning-kruidenrijk-grasland.nl/wp-content/uploads/2023/02/Tim-Visser-19-01-2023.pdf>

³⁰ <https://www.ecopedia.be/graslandfases/graslandfase-schraalland>

³¹ Van 't Veer (2012c)

³² Ballintijn et al. (2008); Van 't Veer (2009a, 2020).

Zwarte zegge

Zompzegge

Gewone waternavel

Egelboterbloem

Figuur 26. Kenmerkende soorten van zeggeschraallanden op het ijsbaanterrein zijn zwarte zegge, zompzegge, gewone waternavel en egelboterbloem. Op de foto van waternavel is duidelijk de blauwgroene kleur van de zwarte zeggeplanten te zien. Foto's: © Niko Brinkemper (zwarte zegge, gewone waternavel), © Ron van 't Veer (Zompzegge) en Wikimedia Commons (Egelboterbloem).

Heen, compacte vorm (zeebies)

Zilte rus

Ruwe bies

Slanke waterbies

Figuur 27. Op het ijsbaanterrein groeien verschillende indicatoren van brakke graslanden, zoals heen, zilte rus, ruwe bies en slanke waterbies. De aanwezigheid van planten met bruine en bijna zwarte 'bloemen' is kenmerkend voor zeggeschraallanden. Foto's: © Niko Brinkemper (boven) en Wikimedia Commons (onder).

Een ander waarde is de soortenrijkdom: er groeien zo'n 70 verschillende plantensoorten op het ijsbaanterrein, waarvan 30 soorten die karakteristiek zijn voor natte tot vochtige hooi- en weilanden (Bijlage 3). In het verleden (1930-1960) was dit een normaal soortenaantal in het boerenland, maar door veranderingen in het graslandgebruik wordt deze rijkdom nog maar zelden gehaald³³.

---

³³ Van 't Veer (2020, 2021)

Hierdoor is de ijsbaan langs het Kerkepad ook een mooi voorbeeld van biodiversiteit in de gemeente Wormerland. Het terrein zou dan ook uitstekend passen in een gemeentelijk biodiversiteitsprogramma, zoals bijvoorbeeld door de buurgemeente Zaanstad is ontwikkeld ³⁴.

Figuur 28. Hazenzegge (*Carex leporina*) is een soort die in het veenweidegebied van Laag Holland indicatief is voor schrale graslanden. De soort komt in het oostelijk deel van het ijsbaanterrein voor. Foto © Niko Brinkkemper, juni 2024.

2.5. Voorbeeldfunctie als Natuurijsbaan

De ijsbaan vertegenwoordigt een prima voorbeeld van een zgn. Natuurijsbaan (met hoofdletter N). Dit soort ijsbanen ligt niet alleen in het landelijk gebied (open ruimte met natuurijs), maar er komen ook bijzondere natuurwaarden voor. Op een Natuurijsbaan gaan recreatief gebruik en bijzondere natuurwaarden hand in hand ³⁵. Vanwege de natte en schrale omstandigheden bezitten verschillende ijsbanen in Nederland opvallend hoge natuurwaarden. Goede voorbeelden zijn de natuurijsbaan bij Bakkum (gevlekte witsnuitlibel)³⁶, Veenhuizen (knoflookpad, heikikker en kamsalamander)³⁷ en het Hêdredersplak bij Hoorn, Terschelling (draadgentiaan, dwergrus, oeverkruid, ronde zonnedauw). Een belangrijke voorwaarde voor hoge natuurwaarden, is dat de ijsbanen zich meerdere decennia op dezelfde plek moeten bevinden.

De ijsbaan in Wormer langs het Kerkepad is inmiddels 22 jaar oud. Door de natte en tamelijk schrale bodem, gevoed door regenwater, is hier een schraal en brak graslandtype ontstaan. Dit graslandtype kan als biologisch waardevol tot (potentieel) zeer waardevol worden beschouwd³⁸. In de toekomst is op de

---

³⁴ <https://buitengewoon.zaanstad.nl/groen/biodiversiteit>

³⁵ Langbroek & Tempelman (2022); Papenburg (2018); Sipkes (1983); Zumkehr (2006).

³⁶ <https://www.vlinderstichting.nl/actueel/nieuws/nieuwsbericht/voortplanting-gevlekte-witsnuitlibel-op-ijsbaan-castricum>

³⁷ <https://wb-ecologie.com/inventarisatie-natuurwaarden-ijsbaan-veenhuizen>

³⁸ Korf (1977), Van 't Veer (2009)

ijsbaan een toename van bijzondere flora en fauna te verwachten, waaronder vestiging van orchideeën (rietorchis en eventueel welriekende nachtorchis) en een vaste verblijfplaats van rugstreeppad.

Figuur 29. Op de laagste delen van het ijsbaanterrein komt een schraal graslandtype voor met lage zeggen, zoals de tienduizenden blauwgroene bladsprietten van zwarte zegge (voorgroond). Foto: © Ron van 't Veer, 16 juni 2024.

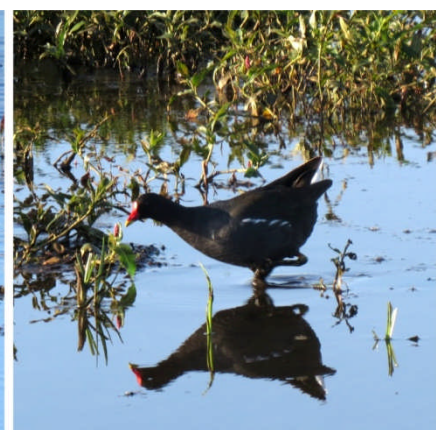
Ten aanzien van de flora en vegetatie zou het spijtig zijn als deze soortenrijke locatie verdwijnt, waardoor opnieuw in Wormerland een ijsbaan met natuurkwaliteiten (fig. 8) moet plaatsmaken voor woningbouw. Weliswaar is een ijsbaan ergens anders gemakkelijk te realiseren, maar hiermee gaat wel een locatie met 20 jaar natuurontwikkeling verloren. Bovendien verdwijnt er in Noord-Holland een zeldzaam type binnendijks en nat veengrasland, namelijk een schraal grasland met kleine zeggesoorten en zilte rus. Dit soort natte, laag productieve graslanden zijn van groot belang voor weidevogels, die hier hun kuikens groot kunnen brengen, of waar in een droog voorjaar nog voldoende voedsel is te vinden om te overleven. Hierdoor heeft de ijsbaan, in samenhang met de aangrenzende graslanden van de Mariastraat, een toegevoegde waarde voor de natuurdoelen van het Natuur Netwerk Nederland (NNN). In het bijzonder geldt dit voor weidevogelgraslanden met grutto, tureluur, Kievit, scholekster en kraakeend.

Haas

Foeragerende tureluur op de slikken

Waterhoen zoekend naar voedsel

Figuur 30. Op de ijsbaan is elke dag natuur te beleven. Foto's: © Ron van 't Veer, ijsbaan langs het Kerkepad Wormer.

3. CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

De ijsbaan langs het Kerkepad in Wormer is een bijzonder terrein waar natuur en recreatie opvallend goed blijken samen te gaan. Momenteel is het een van de weinige relatief schrale graslanden in de Zaanstreek waarin plantensoorten van brakke en schrale bodems door elkaar heen groeien (zilte rus, zwarte zegge, zompzegge, hazenzegge, waternavel, moeraswalstro, egelboterbloem, ruwe bies en 'zeebies'). Tevens is er veel kort gras aanwezig waardoor weidevogels zich hier goed thuis voelen. De graslandstructuur (lage en schrale zwarte zeggevegetatie, zie fig. 26) en de vele natte plekken en slikken (fig. 13, 16, 30, 31) zijn gunstig voor weidevogels. Het ijsbaanterrein fungeert daardoor tot ver in juni als foerageerplaats vooral allerlei soorten weidevogels. Ook brengen verschillende soorten hier hun jongen groot (grutto, tureluur, scholekster en Kievit). Samen met de aangrenzende graslanden van de Mariastraat (fig. 19), draagt het natte grasland van het ijsbaanterrein bij aan de doelstellingen van het Natuur Netwerk Nederland (NNN). Omdat hier ook grutto's foerageren en hun kuikens groot brengen, is het tevens niet uit te sluiten dat het ijsbaanterrein - en de graslanden van de Mariastraat - een externe bijdrage levert aan de doelstellingen van het aangrenzende NNN en Natura 2000-gebied. Door de permanent natte bodem - te zien aan de geringe grashoogte in juni - trekken graslanden zoals aanwezig op het ijsbaanterrein blijvend weidevogels aan.

Het is aan te bevelen om het natte grasland van de ijsbaan in de toekomst te behouden:

- (a) als Natuurijsbaan met bijzondere natuurwaarden;
- (b) als onderdeel van het historisch (molen)landschap, dat al meer dan 300 jaar voor een belangrijk deel redelijk gaaf bewaard is gebleven (zie Bijlage 4, fig. 36-38),
- (c) als waardevol nat veengrasland met hoge biodiversiteit voor weidevogels, flora en vegetatie (zeggeschraalland met brakke flora, zie fig. 26-28),
- (d) als toegevoegde waarde aan de natuurdoelstellingen van het aangrenzende NNN en N2000-gebied (buffergebied), in samenhang met de graslanden van de Mariastraat (zie fig. 20),
- (e) en tenslotte als een historisch voorbeeld van natte en soortenrijke boerengraslanden die in het verleden in Wormer aanwezig zijn geweest (zie Bijlage 4, fig. 36 en 37).

Figuur 31. Op het ijsbaanterrein langs het Kerkepad in Wormer is in het voorjaar volop natte graslandnatuur met kort gras aanwezig. Beide kenmerken zijn van levensbelang voor weidevogels, zoals tureluur (links) en scholekster (rechts). Foto: © Marco Sombroek, Ijsbaanterrein Wormer, 2024.

Voorts is het aan te bevelen om aan de naam van de ijsbaan het woord 'Natuurijsbaan' toe te voegen, waardoor de ijsbaan 'Natuurijsbaan Wormer' genoemd kan worden. De ijsbaan is namelijk nog langer dan het schaatsseizoen in gebruik als leef- en voortplantingsgebied van diverse soorten weidevogels.

Met het beheer van de ijsbaan wordt op dit moment al rekening gehouden met de aanwezige natuurwaarden. Om als Natuurijsbaan te fungeren hoeven er maar weinig aanpassingen in het huidige beheer te worden doorgevoerd: het gaat voornamelijk om bewustwording en aandacht voor rondlopende weidevogelkuikens. Bij continuering van het beheer bestaat er bovendien een gereede kans dat de natuurwaarden zullen gaan toenemen.

Ten aanzien van het aangrenzende natuurgebied (Wormer- en Jisperveld, onderdeel van het Natuurnetwerk Nederland en tevens Natura 2000-gebied) kan tevens gesteld worden dat ten aanzien van grutto en Kievit negatieve effecten niet helemaal zijn uit te sluiten. Negatieve effecten zijn te verwachten als de ijsbaan verplaatst wordt in oostelijke richting, waardoor de groene ruimte tussen de Mariastraat en het Kerkepad kleiner zal worden. In dat geval is het hoogst onzeker of de nieuwe ijsbaan nog zal functioneren als broedgebied voor weidevogels en opgroeigebied voor weidevogelkuikens. Tevens gaat een zeldzaam graslandtype verloren dat door 20 jaar natuurontwikkeling is ontstaan.

Samenvattend

- De ijsbaan langs het Kerkepad fungeert al meerdere jaren als een echte Natuurijsbaan. Op de ijsbaan komt een nat, soortenrijk en zeldzaam schraal type veengrasland met zoutindicerende soorten voor, dat de moeite waard is om te behouden.
- Het grasland is van belang voor foeragerende weidevogels en voor weidevogels die hier hun jongen succesvol groot kunnen brengen (aanwezigheid natte bodem, slikken en kort gras).
- Als nat grasland, waar de stikstofrijke bovenlaag is afgehaald, is het ijsbaanterrein tevens een goed voorbeeld van een nat, laagblijvend en mestarm veengrasland met hoge biodiversiteit.
- In Wormerland is de ijsbaan momenteel een van de weinige locaties waar bewoners en recreanten weidevogels met hun jongen op zeer korte afstand goed kunnen zien.
- Door de natte bodem, het korte gras en de slikkige laagten worden weidevogels tot ver in juni onweersaanbaar aangetrokken tot het ijsbaanterrein. Hierdoor is het grasland zowel in beeld (kort blauwgroen 'gras', geen pitrus- of witbolvelden) als geluid (roepende weidevogels tot ver in juni) een modelvoorbeeld voor het toekomstig beheer van natte, soortenrijke veengraslanden. In het bijzonder geldt dit voor het aangrenzende Natura 2000-gebied, waar dit type grasland expliciet wordt nagestreefd als opgroeigebied voor grutto (pag. 35 N2000 beheerplan Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder).

Natuurdoelstellingen

- Bij verplaatsing van de ijsbaan volgens het huidige plan is een verlies aan biodiversiteit te verwachten, dit geldt zowel voor de flora (zilte flora), vegetatie (zegge-schraalland) als voor de fauna (opgroeigebied voor weidevogelkuikens). Bij verplaatsing naar de voorgenomen locatie wordt de groene ruimte tussen de Mariastraat en het Kerkepad kleiner en is het hoogst onzeker of de nieuwe locatie nog zal functioneren als broedgebied voor weidevogels en opgroeigebied voor weidevogelkuikens.
- De ijsbaan heeft in samenhang met de graslanden van de Mariastraat, een toegevoegde waarde ten aanzien van de natuurdoelstellingen van het Natuur Netwerk Nederland (NNN, doelstelling weidevogels, vochtig weidevogelgrasland en zilt grasland). Dit geldt waarschijnlijk ook voor het Natura 2000-gebied (doelstelling grutto, aanwezigheid nat grasland met lage vegetatie).
- De ijsbaan fungeert samen met de graslanden van de Mariastraat als een bufferzone van het aangrenzende natuurgebied. Vanwege de korte afstand tot het natuurgebied valt niet uit te sluiten dat er bij aantasting van deze bufferzone negatieve effecten ontstaan t.a.v. de natuurdoelstellingen van het NNN en Natura 2000-gebied. In het bijzonder geldt dit voor weidevogels met opgroeiende kuikens tijdens droge voorjaren. Dit zou met kleurringonderzoek onderzocht moeten worden.

4. LITERATUUR

- Abma J.F., R. Slaterus & D. Prop (2022). Broedvogelinventarisatie Wormer- en Jisperveld 2022. Sovon-rapport 2022/65. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- Ballintijn, K., E. Brinkkemper & A. Swolfs (2008). De Schaalsmeer. Zilte flora in een Zaanse droogmakerij. Tussen Duin & Dijk, 7(3): 14–16.
- Broekmeyer, M.E.A, P.F.M. Opdam & F.H. Kistenkas (2008). Het bepalen van significante effecten: omgaan met onzekerheden. Wageningen, Alterra, Alterra-rapport 1664, 50 pags.
- Bruinzeel, L.W. & A.G.M. Schotman (2011). Onderbouwing verstoringsafstanden werkplan weidevogels in Fryslân, Altenburg & Wymenga rapport 1624/Alterra rapport 2184.
- Buys, E. (1991). Verlanding in de Zaanstreek en Waterland. Stichting De Poelboerderij Wormer, 94 pp + bijlagen.
- De Vries, H. & B. Vrijhof (1958). De landbouwwaterhuishouding in de provincie Noord Holland. Commissie onderzoek landbouwwaterhuishouding Nederland, T.N.O, 1958. 159 pags. + kaarten.
- Kentie, R., J.C.E.W. Hooijmeijer, C. Both & T. Piersma (2011). Grutto's in ruimte en tijd 2007-2010. Rapport Rijksuniversiteit Groningen.
- Kersbergen, R. (2005). Luchtfoto Atlas Noord-Holland 1:14.000. Uitgeverij 12 Provinciën, Landsmeer.
- Korf, B. (1977). De biologische betekenis van het buitengebied van Zaanstad. Uitgave gemeente Zaanstad.
- Langbroek, W. & D. Tempelman (2022). De Ijsbaan bij Bakkum. Tussen Duin & Dijk, 21(1), 16–19.
- Papenburg, G. (2018). Hotspot. De (halve) oude Thialf-ijsbaan bij Heerenveen. Planten, 8: 15. Stichting Floron.
- Prins, A.H., Th. van der Sluis & G. van Wirdum (1994). Mogelijkheden voor de brakwatervegetaties in Polder Westzaan. IBN-rapport 075. Instituut voor Bos- en Natuuronderzoek (IBN-DLO), Wageningen, 75 pags. + bijlagen.
- Reichgelt, Th.J. (1956). *Cyperaceae*. Flora Neerlandica, 1(4): 7–52.
- Reijnders, Th. (1959). De Noordhollandse brakwatervenen. Natuur en Landschap 13 (3): 3-18.
- Roodbergen M., C. Klok & H. Schekkerman (2008). The ongoing decline of the breeding population of Black-tailed Godwits *Limosa l. limosa* in The Netherlands is not explained by changes in adult survival. Ardea 96: 207-218.
- Roodbergen M., H. van der Jeugd, J. van der Wal, P. van Els & W. Teunissen (2018). Jaar van de Kievit. Sovon-rapport 2018/27. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- Schekkerman H., W. Teunissen & E. Oosterveld (2009). Mortality of shorebird chicks in lowland wet grasslands: interactions between predation and agricultural practice. Journal of Ornithology 150: 133-145.
- Simons, E.L.A.N., R. Haveman & E. Kleyheeg (2016). Revision of *Bolboschoenus* (Asch.) Palla (Cyperaceae) in the Netherlands. Gorteria 38(6): 189–223.
- Sipkes, C. (1983). Over fluctuaties in orchideeënpopulaties, vooral veroorzaakt door dieren. Gorteria 11(9): 208–210.
- Van den Akker, J.J.H., J.M.H. van Diggelen, K. van Houwelingen, J. van Kleef, M. Pleijter, A.J.P. Smolders, L.G. Turlings & S. van der Wielen (2016). Praktijkproef onderwaterdrains Wormer- en Jisperveld. Wageningen Environmental Research (Alterra) , 67 pags.
- Van der Geld, J., N. Groen & R. van 't Veer (2013). Weidevogels in een veranderend landschap: meer kleur in het grasland. KNNV Uitgeverij, Zeist.
- Van Dijk, G., R. van 't Veer, H.H. van Kleef, F. Smolders, P.J. Westendorp & C. Cusell (2017). Verbrakking in het laagveenlandschap, fase III. VBNE Ver. van Bos- en Natuurterreineigenaren, rapport 2017/OBN219-LZ, 146 pags.

- Van 't Veer, R. (2009a). Grasslands of brackish and mesotrophic fens in Laag-Holland, The Netherlands. In: Veen, P., R. Jefferson, J. de Smidt & J van der Straaten (red.). Grasslands in Europe -of high natural value. KNNV: 122-133.
- Van 't Veer et al. (2009b). Kernkwaliteiten Laag Holland: Weidevogels en Moerasvogels. Van 't Veer & De Boer Advies, Jisp & Landschap Noord-Holland, Heiloo.
- Van 't Veer, R. (2012a). Natuuratlas Zaanstad, Hoofdstuk 4: Water. In: Van 't Veer, R., T. Kisjes & N. Sminia (red). Natuuratlas Zaanstad. Stichting Uitgeverij Noord-Holland, Wormer, pag. 34-41.
- Van 't Veer, R. (2012b). Natuuratlas Zaanstad, Hoofdstuk 11: Amfibieën en reptielen. In: Van 't Veer, R., T. Kisjes & N. Sminia (red). Natuuratlas Zaanstad. Stichting Uitgeverij Noord-Holland, Wormer, pag. 126-131.
- Van 't Veer, R. (2012c). Natuuratlas Zaanstad, Hoofdstuk 21: Zoutminnende flora. In: Van 't Veer, R., T. Kisjes & N. Sminia (red). Natuuratlas Zaanstad. Stichting Uitgeverij Noord-Holland, Wormer, pag. 204-211.
- Van 't Veer, R. (2020). Kruidenrijke graslanden in de Enge Wormer. Biodiversiteit, graslandherkenning en beheer. Van 't Veer & De Boer. Ecologisch Advies & Onderzoeksbureau, Jisp, 80 pags. + bijlagen.
- Van 't Veer, R. (2021). Monitoring van kruidenrijkegraslanden in de Krimpenerwaard. 2021. Van 't Veer & De Boer. Ecologisch Advies & Onderzoeksbureau, Jisp, 72 pags.
- Westhoff, V., J.H.J. Schaminée & A.P. Grootjans (1995). *Parvocaricetea*. Klasse der kleine zeggen. In: Schaminée. J.H.J, E.J. Weeda & V. Westhoff. De vegetatie van Nederland. Deel 2. Plantengemeenschappen van wateren, moerassen en natte heiden. Opulus Press, Uppsala, Leiden, pag.221-262.
- Willemsen, J., R. van 't Veer & B. van Geel (1996). Environmental change during the medieval reclamation of the raised-bog area Waterland (The Netherlands): a palaeophytosociological approach. *Review of Palaeobotany and Palynology* 94: 75-100.
- Zuidhoff, A.C., J.H.J. Schaminée & R. van 't Veer (1996). *Molinio-Arrhenateretea*. Klasse der matig voedselrijke graslanden. In: Schaminée. J.H.J, A.H.F. Stortelder & E.J. Weeda. De vegetatie van Nederland. Deel 3. Plantengemeenschappen van graslanden, zomen en droge heiden. Opulus Press, Uppsala, Leiden, pag. 163-226.
- Zumkehr, P.J. (2006). Draadgentianen op Terschelling. *Twirre*, 17(1), 12–19.

BIJLAGEN

Bijlage 1. VEGETATIE

B1.1. Inleiding

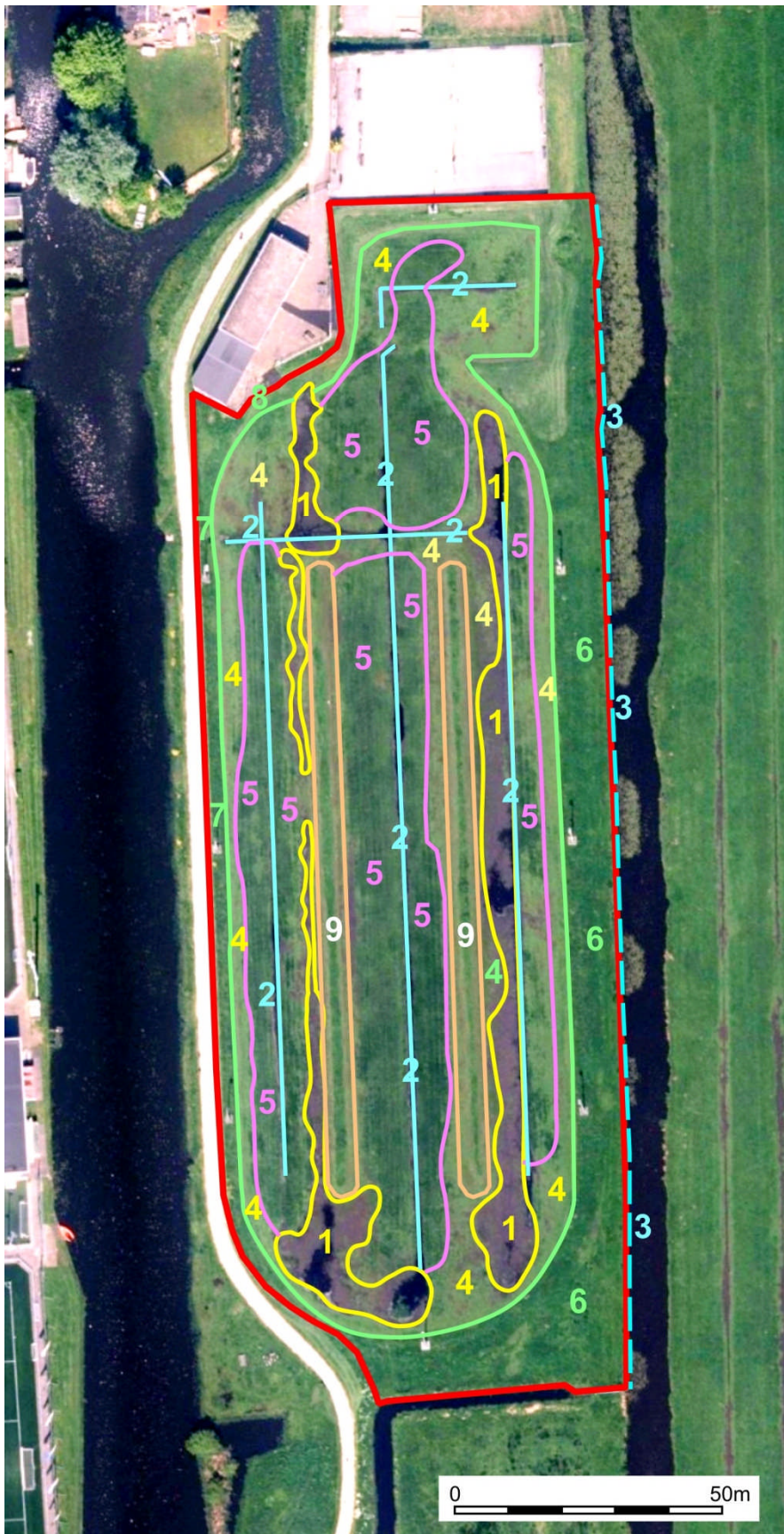
Met vegetatie wordt het 'plantenkleed' van een bepaald gebied of perceel bedoeld. Dit plantenkleed bestaat uit allerlei wilde planten en vormt de begroeiing van een perceel of een groot gebied. Vaak wordt de vegetatie ook met beplanting aangeduid, maar dit begrip betreft aangeplante planten, zoals in een tuin of park.

De vegetatie van de ijsbaan Wormer bestaat vooral uit vochtige tot natte graslanden. Relatief gezien kunnen de hogere delen van de ijsbaan als 'droog' worden omschreven en de lagere delen als 'nat'. De planten die in het grasland groeien zeggen vaak iets over het gebruik van het perceel, over de bodem en de mate van 'natheid', zie bijlage 3. Van de vegetatie is op 13 en 14 juni 2024 een eenvoudige kartering gemaakt, zie fig.33.

Figuur 32. Links: zompzegge in het zeggerijke schraalland van de ijsbaan. Rechts zilte rus. Foto's: Ron van 't Veer

Vegetatie IJsbaan Kerkepad

Wormer

1. Slikken
2. Greppels
3. Slootkant
4. Nat Fioringras-grasland
5. Zwarte zegge-schraalland met zilte rus
6. Witbol-grasland
7. Als 6, langs fietspad
8. Als 6, langs tegels
9. Relatief droog grasland met ruigtekruiden

 onderzocht gebied
13+14 juni
2024

Figuur 33. Eenvoudige vegetatiekaart van de ijsbaan langs het Kerkepad, juni 2024. Luchtfoto: Kadaster/Topotijdreis.

B1.2. Gekarteerde vegetatie

De volgende karteringseenheden zijn onderscheiden:

1. Slikken

Lage, natte en kale plekken in het grasland die tot ver in het voorjaar voor een klein of groter deel onder water staan. Dit water is vooral regenwater en waarschijnlijk een klein beetje drangwater uit de aangrenzende sloot. De bodem bestaat uit zwartbruine veengrond en is spaarzaam begroeid met fioringras, mannagras en blaartrekkende boterbloem. Plaatselijk groeit hier en daar heen, riet en goudknopje. Alhoewel de vegetatie niet soortenrijk is, is dit deel van de ijsbaan wel zeer belangrijk voor foeragerende ouders en hun kuikens van kievit, scholekster en tureluur. Een enkele keer is ook grutto aanwezig.

2. Greppelvegetatie (Zilverschoon-verbond)

De greppels staan lang gevuld met water en langs de oever groeit riet, ruwe bies, heen (zeebies), slanke waterbies, greppelrus en zilte rus. Zilte rus is een soort van brakke milieus en groeit in Nederland voornamelijk in kustgebieden. Langs de greppels van de ijsbaan groeien overigens nog meer soorten van brakke milieus, zoals heen (of zeebies), inclusief de zilte compacte groeivorm, *forma compacta*, ruwe bies en slanke waterbies. Voorts groeit er hier en daar riet, zwarte zegge en watermunt langs de greppels.

Zilte rus is een bijzondere soort in Laag Holland, omdat deze plant gebonden is aan brakke en zilte bodems. Voor de afsluiting van de Zuiderzee (1932) was Noord-Holland grotendeels brak. Voor zilte rus was dit een eldorado, en deze soort kwam toen overal in de Zaanstreek en Waterland voor. Ook in de Romeinse tijd heeft deze plant er al gestaan; bij opgravingen in Krommenie en Assendelft worden regelmatig zaden van zilte rus gevonden.

Na de afsluiting van de Zuiderzee door de Afsluitdijk is het oppervlaktewater van de polders steeds zoeter geworden. Zilte rus kan hier slecht tegen en wordt onder dit soort omstandigheden steeds meer weggedrukt door gewone grassoorten. Momenteel is zilte rus grotendeels verdwenen in het 'bovenveense' land van de Zaanstreek en Waterland. Alleen in droogmakerijen met brakke kwel en rondom het Noordzeekanaal wordt de soort nog hier en daar gevonden. Overigens verdwijnen kustplanten als zilte rus niet alleen door verzoeting: ook bemesting en ontwatering doet de soort als sneeuw voor de zon verdwijnen.

3. Slootkant (Riet-verbond/Harig wilgenroosje verbond)

De oever van de brede sloot die aan de oostkant van de ijsbaan grenst wordt gekenmerkt door typische oeverplanten als watermunt, harig wilgenroosje, waterzuring, moeraswalstro, gele waterkers, wolfspoot, pinksterbloem en riet. Geen van deze planten is heel bijzonder, maar ze komen in gebieden met intensief beheerd agrarisch graslanden maar weinig voor. Hun aanwezigheid langs de oever van de ijsbaan geeft aan dat er een extensief, natuurvriendelijk beheer wordt gevoerd.

4. Nat Fioringras-grasland (Zilverschoon verbond)

Dit vochtige tot in het voorjaar natte graslandtype is kenmerkend voor veel percelen in het Wormer- en Jisperveld. De begroeiing bestaat vooral uit grassen en boterbloemen, ook krulzuring en grote weegbree zijn hier karakteristiek. De grassen die hier groeien kunnen goed tegen inundatie met sloot- of regenwater: fioringras, ruw beemdgras, geknikte vossenstaart en mannagras. Al de genoemde soorten zijn kenmerkend voor extensief graslanden dat niet of weinig wordt bemest, en die 's winters zeer vochtig tot nat zijn.

5. Zwarte zegge schraalland met zilte rus (Klasse van kleine zeggen/Zilverschoon verbond)

Het grootste deel van de ijsbaan bestaat uit een graslandvegetatie die tot de zgn. 'schrале graslanden' behoort. Deze graslanden worden schraal genoemd omdat de bodem niet heel voedselrijk en enigszins zuur is. De bodem is nat, er wordt niet of nauwelijks bemest en het beheer bestaat uit een maai-beheer, waar het gras wordt afgevoerd. Schraallanden kenmerken zich door de aanwezigheid van bijzondere plantensoorten, die op bemeste graslanden maar weinig of zelfs helemaal niet te vinden zijn. De meest

bijzondere soort die op de ijsbaan groeit is zompzegge, een zeggesoort die in de Zaanstreek gewoonlijk alleen in veenmosrietlanden en veenmosberkenbroek groeit. De aanwezigheid van deze soort in het grasland is tamelijk uniek en wijst op een zwak zure en venige bodem. Dat klopt gezien de omstandigheden helemaal, want het grasland wordt voornamelijk gevoed door regenwater. Bij de aanleg van de ijsbaan is de voedselrijke bovenlaag verwijderd, en bestaat de huidige bodem uit de veel minder voedselrijke onderlaag. Hierdoor is bij de aanleg van de ijsbaan feitelijk een vorm van natuurbeheer gepleegd: het afplaggen van de voedselrijke bodem, waardoor zeldzame planten op de vrijgekomen schralere bodem weer een kans krijgen. Het regenwater dat in het verdiepte deel van de ijsbaan wordt vastgehouden speelt een belangrijke rol. Ten opzichte van slootwater is regenwater tamelijk zuur en tevens tamelijk voedselarm. Als deze omstandigheden in het grasland aanwezig blijven, gaan zich uiteindelijk ook andere bijzondere soorten vestigen, zoals orchideeën (rietorchis, welriekende nachtorchis). Op termijn kunnen er tussen de zwarte zeggen ook soorten als blauwe zegge, smalle stekelvaren en oranje wasplaten (zeldzame, wasachtige paddenstoelen) gaan groeien. Een schraallandindicator als hazenzegge is reeds aanwezig. Deze ontwikkeling heeft vroeger ook plaatsgevonden in een schraalland van het Guisveld (Veentje van Metze, thans wegens verdroging geplagd). De vestiging van veenmossen hangt af van mate van inundatie met slootwater. Dit water is rijk aan bicarbonaat en deze stof remt de groei en ontwikkeling van veenmossen. Als de ijsbaan vooral met regenwater wordt gevoed, kunnen er op termijn ook veenmossen en zonnedaauw gaan groeien.

Op dit moment (2024) groeien er in het schrale grasland al een aantal kenmerkende soorten van natte, schrale (matig voedselrijk) en zwak zure omstandigheden (Klasse van kleine zeggen): zwarte zegge, zompzegge, egelboterbloem, veldzuring, moeraswalstro, ruw walstro, rood zwenkgras, gewoon reukgras, gewone waternavel en gewoon puntmos. Ook hazenzegge, een schraallandindicator van veengraslanden is aanwezig. Zeer opvallend is de massale aanwezigheid van zwarte zegge die het grasland plaatselijk een blauwgroene kleur geeft en niet veel hoger wordt dan 15-20 cm. Zo'n blauwe kleur is kenmerkend voor schrale graslanden, waardoor ze ook wel de 'blauwgraslanden' van de Zaanstreek genoemd kunnen worden. Een echt blauwgrasland komt overigens niet voor op de ijsbaan, want dit soort graslanden is beperkt tot gebieden met zoet, matig voedselrijk en kalkrijk kwelwater (basenrijk water). Toch gaat het hier wel om een zeldzame regionale vorm, dat met enige fantasie ook wel 'brak blauwgrasland' genoemd kan worden. In de Zaanstreek en Waterland waren dit soort graslanden vroeger vooral gekenmerkt door de aanwezigheid van allerlei lage kruiden en schijngrassen, zoals zwarte zegge, blauwe zegge, kruipganzerik, tormentil, veelbloemige veldbies, veldzuring en waternavel (Buys 1991). In optima forma kunnen er op termijn ook soorten als rietorchis en zelfs welriekende nachtorchis gaan groeien. Behalve veel zwarte zegge groeit er ook veel zilte rus in het schraalland. Graslanden die rijk zijn aan zilte rus zijn kenmerkend voor brakke binnendijkse graslanden, op veengrond behoren dit soort graslandtypen in Nederland tot de zeldzame graslandtypen (Korf 1977, Van 't Veer 2009a).

Schrale graslanden waren tot 1930 een tamelijk algemene verschijning in het boerenland, maar ze zijn door ontwatering en bemesting vrijwel geheel verdwenen. Momenteel komen in de omgeving van de ijsbaan nog maar enkele zeer kleine oppervlakten met schraal grasland in de polder voor. Ook in de periode 1974-1976 was schraal grasland al heel zeldzaam. Zo trof de stadsecoloog Bart Korf in geheel Zaanstad rond 1976 nog maar enkele percelen met schraalgrasland aan (Korf 1977). Korf waardeerde alle schrale en zilte graslandpercelen als biologisch zeer waardevol. Vertaald naar de ijsbaan van Wormer, kan ook aan het schrale grasland langs het Kerkepad de ecologische waarde 'waardevol' en zelfs 'potentieel zeer waardevol' worden gegeven.

Vegetatieopname van het schraalland

Op 13 juni is een vegetatieopname gemaakt van het schraalland, volgens de wetenschappelijke methode (methode Braun-Blanquet, van Frans-Zwitserse school). Met deze methode wordt binnen een omgrensd oppervlak een beschrijving van de vegetatie gemaakt, waar de bedekking van de onderlinge soorten wordt geschat. Hiervoor is gebruik gemaakt van de zgn. negendelige Van der Maarel schaal. Hoe hoger het getal, hoe meer de planten het opgenomen vlak bedekken. Hieronder staan de resultaten van de vegetatieopname vermeld.

Vegetatieopname

Locatie: Ijsbaan Wormer, Kerkepad, X = 116778, Y = 501260. Opgenomen oppervlak: 4 x 4 m. Bedekking kruidlaag 100%, Hoogte kruidlaag op 13 juni: 10-20 cm, Bedekking moslaag: 1%. Gebruikte opnameschaal: decimale schaal Van der Maarel (tussen haakjes: Braun-Blanquet score³⁹).

Soorten van schraallanden		Bedekking
Moerasvergeet-mij-nietje	<i>Myosotis scorpioides</i>	2 (+)
Zwarte zegge	<i>Carex nigra</i>	9 (5)
Gewone waternavel	<i>Hydrocotyle vulgaris</i>	6 (2b)
Moeraswalstro	<i>Galium palustre</i>	4 (2m)
Gewoon puntmos	<i>Calliergonella cuspidata</i>	3 (1)
Zomprus	<i>Juncus articulatus</i>	2 (+)
Rood zwenkgras	<i>Festuca rubra</i>	1 (r)
Zompzegge	<i>Carex canescens</i>	1 (r)
Soorten van zilte graslanden		
Zilte rus	<i>Juncus gerardii</i>	5 (2a)
Soorten van natte graslanden (Zilverschoongraslanden)		
Fioringras	<i>Agrostis stolonifera</i>	5 (2a)
Ruw beemdgras	<i>Poa trivialis</i>	4 (2m)
Zilverschoon	<i>Potentilla anserina</i>	5 (2a)
Vertakte leeuwentand	<i>Scorzoneroides autumnalis</i>	2 (+)
Soorten van oevers		
Riet	<i>Phragmites australis</i>	3 (1)
Watermunt	<i>Mentha aquatica</i>	2 (+)

6. Witbol grasland (Zilverschoon-verbond)

De hogere graslanddelen van de ijsbaan bestaan voornamelijk uit vochtig witbolgrasland met kruipende boterbloem. Kenmerkende soorten zijn hier gestreepte witbol, fioringras, krulzuring, paardenbloem, pinksterbloem en kruipende boterbloem. Deze graslanden zijn in de Zaanstreek algemeen en bezitten voor de flora doorgaans geen hoge waarde; wel vormen ze een belangrijk foerageergebied voor weidevogels in de periode 15 februari - 25 mei.

7. Witbol grasland, langs fietspad (Zilverschoon-verbond)

Als 6, plaatselijk met storingssoorten en droogte indicerende soorten als grote brandnetel, raapzaad, hondsdraf, vogelmuur, duizendblad en ridderzuring.

8. Witbol grasland, langs tegels (Zilverschoon-verbond)

Als 6, grenzend aan tegels van het gebouwtje. Er is alleen binnen de begrenzing van de ijsbaan gekeken, dus niet tussen de tegels zelf. Door deze tegels is er een warmer milieu aanwezig, waardoor er soorten zijn te vinden als duizendblad, paarse dovenetel, hiondsdraf, slipbladige ooievaarsbek en ruw vergeet-me-nietje.

9. Relatief droog grasland met ruigtekruiden (Zilverschoon-verbond)

De twee hoger gelegen centrale 'vluchtstroken' van de ijsbaan worden naast witbol gekenmerkt door ruigtekruiden als akkerdistel, reukloze kamille, timotheegras en grote brandnetel.

³⁹ <https://wiki.groenkennisnet.nl/space/HV/22905071/2.2+Hoe+maak+je+een+vegetatie-opname%3F>

Bijlage 2. FLORA

B2.1. Inleiding

Met flora wordt een lijst met plantensoorten bedoeld, dit kan zowel een lijst van planten per perceel, per gebied of per land of provincie zijn.

B2.2. SOORTENLIJST FLORA IJSBAANTERREIN WORMER

De soortenlijst is bijgewerkt tot en met 21 juni en is hoofdzakelijk opgesteld door R. van 't Veer (13 en 14 juni 2024). Aanvullende floragegevens, inclusief nieuwe soorten, zijn op 19 juni verzameld door Ed Brinkkemper en Niko Brinkkemper. Opmerking: op het terrein komen geen beschermde plantensoorten voor in het kader van de flora- en faunawet, of bedreigde plantensoorten van de Rode Lijst. Wel komen er drie soorten voor die worden gebruikt als kwaliteitsindicatoren voor het Natuur Netwerk Nederland: ruwe bies (verspreid), zilte rus (veel) en zwarte zegge (massaal). Deze soorten staan rood gedrukt in het overzicht.

BLOEMEN EN LAGE KRUIDEN

Familie: Waterweegbreefamilie - Alismataceae

Nr	Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Groeiplaats	Verspreiding
1	Grote waterweegbree	<i>Alisma plantago-aquatica</i>	slootkant	zeldzaam

Familie: Klimopfamilie - Araliaceae

Nr	Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Groeiplaats	Verspreiding
2	Gewone waternavel	<i>Hydrocotyle vulgaris</i>	Nat schraalland	frequent tot abundant

Familie: Composietenfamilie - Asteraceae

Nr	Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Groeiplaats	Verspreiding
3	Duizendblad	<i>Achillea millefolium</i>	Droge, hoge delen langs het hek	frequent
4	Knikkend tandzaad	<i>Bidens cernua</i>	Slootkant, greppels en slikken	frequent
5	Zwart tandzaad	<i>Bidens frondosa</i>	Slootkant, greppels en slikken	hier en daar
6	Veerdelig tandzaad	<i>Bidens tripartita</i>	Slootkant, greppels en slikken	lokaal frequent
7	Akkerdistel	<i>Cirsium arvense</i>	Droge, hoge delen	frequent
8	Goudknopje	<i>Cotula coronopifolia</i>	Natte slikken	lokaal frequent
9	Gewoon biggenkruid	<i>Hypochaeris radicata</i>	Droge, hoge delen langs het hek	zeldzaam
10	Schijfkamille	<i>Matricaria discoidea</i>	Droge, hoge delen	frequent
11	Vertakte leeuwentand	<i>Scorzoneroïdes autumnalis</i>	Droge, hoge delen/ Nat schraalland	hier en daar
12	Gekroesde melkdistel	<i>Sonchus asper</i>	Droge, hoge delen	hier en daar
13	Gewone melkdistel	<i>Sonchus oleraceus</i>	Droge, hoge delen langs het hek	hier en daar
14	Paardenbloem	<i>Taraxacum officinale s.l.</i>	Droge, hoge delen/ Nat schraalland	hier en daar
15	Reukeloze kamille	<i>Tripleurospermum maritimum</i>	Droge, hoge delen	lokaal abundant

Familie: Ruwbladigenfamilie - Boraginaceae

Nr	Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Groeiplaats	Verspreiding
16	Zompvergeet-mij-nietje	<i>Myosotis laxa</i>	Nat schraalland	hier en daar
17	Ruw vergeet-mij-nietje	<i>Myosotis ramosissima</i>	Droge, hoge delen, vlak bij tegelpad	zeldzaam
18	Moerasvergeet-mij-nietje	<i>Myosotis scorpioides</i>	Nat schraalland	frequent

Familie: Kruisbloemenfamilie - Brassicaceae

Nr	Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Groeiplaats	Verspreiding
19	Raapzaad	<i>Brassica rapa</i>	Droge, hoge delen langs het hek	hier en daar
20	Herderstasje	<i>Capsella bursa-pastoris</i>	Droge, hoge delen	hier en daar
21	Pinksterbloem	<i>Cardamine pratensis</i>	Nat schraalland/ Slootkant	hier en daar
22	Kleine varkenskers	<i>Lepidium didymum</i>	Droge, hoge delen, vlak bij tegelpad	hier en daar
23	Gele waterkers	<i>Rorippa amphibia</i>	Slootkant	hier en daar
24	Akkerkers	<i>Rorippa sylvestris</i>	Droge, hoge delen	hier en daar

Familie: Anjerfamilie - Caryophyllaceae

Nr	Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Groeiplaats	Verspreiding
25	Gewone hoornbloem s.s.	<i>Cerastium fontanum</i> subsp. <i>vulgare</i>	Droge, hoge delen/ Nat schraalland	hier en daar
26	Kluwenhoornbloem	<i>Cerastium glomeratum</i>	Droge, hoge delen, vlak bij tegelpad	hier en daar
27	Vogelmuur	<i>Stellaria media</i>	Droge, hoge delen	hier en daar

Familie: Vlinderbloemenfamilie - Fabaceae

Nr	Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Groeiplaats	Verspreiding
28	Witte klaver	<i>Trifolium repens</i>	Droge, hoge delen	hier en daar
29	Vergeten wikke	<i>Vicia sativa</i> subsp. <i>segetalis</i>	Droge, hoge delen, vlak bij tegelpad	zeldzaam

Familie: Ooievaarsbekfamilie - Geraniaceae

Nr	Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Groeiplaats	Verspreiding
30	Slipbladige ooievaarsbek	<i>Geranium dissectum</i>	Droge, hoge delen, vlak bij tegelpad	zeldzaam

Familie: Lissenfamilie - Iridaceae

Nr	Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Groeiplaats	Verspreiding
31	Gele lis	<i>Iris pseudacorus</i>	Nat schraalland	zeldzaam

Familie: Lipbloemenfamilie - Lamiaceae

Nr	Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Groeiplaats	Verspreiding
32	Hondsdrif	<i>Glechoma hederacea</i>	Droge, hoge delen, vlak bij tegelpad	hier en daar
33	Paarse dovenetel	<i>Lamium purpureum</i>	Droge, hoge delen, vlak bij tegelpad	lokaal frequent
34	Wolfspoot	<i>Lycopus europaeus</i>	Nat schraalland/ Slootkant	lokaal frequent
35	Watermunt	<i>Mentha aquatica</i>	Nat schraalland/Slootkant	lokaal frequent

Familie: Kattenstaartfamilie - Lythraceae

Nr	Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Groeiplaats	Verspreiding
36	Waterpostelein	<i>Lythrum portula</i>	Slikken	zeldzaam
37	Grote kattenstaart	<i>Lythrum salicaria</i>	Greppels/slootkant	hier en daar

Familie: Teunisbloemfamilie - Onagraceae

Nr	Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Groeiplaats	Verspreiding
38	Harig wilgenroosje	<i>Epilobium hirsutum</i>	Slootkant	lokaal frequent
39	Viltige basterdwederik	<i>Epilobium parviflorum</i>	Slootkant	zeldzaam
40	Kantige basterdwederik	<i>Epilobium tetragonum</i>	Droge delen/Slootkant	hier en daar

Familie: Weegbreefamilie - Plantaginaceae

Nr	Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Groeiplaats	Verspreiding
41	Smalle weegbree	<i>Plantago lanceolata</i>	Droge delen/Slootkant	hier en daar
42	Grote weegbree	<i>Plantago major</i>	Droge delen/Slootkant	hier en daar
43	Veldereprijs	<i>Veronica arvensis</i>	Droge, hoge delen, vlak bij tegelpad	hier en daar

Familie: Duizendknoopfamilie - Polygonaceae

Nr	Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Groeiplaats	Verspreiding
44	Veenwortel	<i>Persicaria amphibia</i>	Slikken, Slootkant	lokaal frequent
45	Waterpeper	<i>Persicaria hydropiper</i>	Greppels	lokaal frequent
46	Beklierde duizendknoop	<i>Persicaria lapathifolia</i>	Greppels	hier en daar
47	Veldzuring	<i>Rumex acetosa</i>	Nat schraalland/Witbol-Fiorin grasland	hier en daar
48	Krulzuring	<i>Rumex crispus</i>	Witbol-Fiorin grasland	lokaal frequent
49	Waterzuring	<i>Rumex hydrolapathum</i>	Slootkant	hier en daar
50	Ridderzuring	<i>Rumex obtusifolius</i>	droge delen	hier en daar
51	Moeraszuring	<i>Rumex palustris</i>	greppels, slikken	hier en daar

Familie: Ranonkelfamilie - Ranunculaceae

Nr	Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Groeiplaats	Verspreiding
52	Egelboterbloem	<i>Ranunculus flammula</i>	Nat schraalland	hier en daar
53	Kruipe boterbloem	<i>Ranunculus repens</i>	Nat schraalland/Witbol-Fiorin grasland	hier en daar
54	Blaartrekkende boterbloem	<i>Ranunculus sceleratus</i>	Greppels, Slootkant, Slikken	lokaal frequent

Familie: Rozenfamilie - Rosaceae

Nr	Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Groeiplaats	Verspreiding
55	Zilverschoon	<i>Potentilla anserina</i>	Nat schraalland	Abundant

Familie: Sterbladigenfamilie - Rubiaceae

Nr	Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Groeiplaats	Verspreiding
56	Moeraswalstro	<i>Galium palustre</i>	Nat schraalland/Slootkant	frequent
57	Kleefkruid	<i>Galium aparine</i>	Droge, hoge delen	hier en daar
58	Ruw walstro	<i>Galium uliginosum</i>	Nat schraalland	zeldzaam, 1 pol

Familie: Brandnetelfamilie - Urticaceae

Nr	Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Groeiplaats	Verspreiding
59	Grote brandnetel	<i>Urtica dioica</i>	Droge, hoge delen	lokaal frequent

GRASSEN EN GRASACHTIGE PLANTEN

Familie: Grassenfamilie - Poaceae

Nr	Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Groeiplaats	Verspreiding
60	Fioringras	<i>Agrostis stolonifera</i>	Nat schraalland/Droge delen/ Slootkant	abundant
61	Geknikte vossenstaart	<i>Alopecurus geniculatus</i>	Nat schraalland/Droge delen/ Slootkant	hier en daar
62	Gewoon reukgras	<i>Anthoxanthum odoratum</i>	Nat schraalland/Slootkant	frequent
63	Zachte dravik s.s.	<i>Bromus hordeaceus</i> subsp. <i>hordeaceus</i>	Droge, hoge delen	hier en daar
64	Rood zwenkgras	<i>Festuca rubra</i>	Nat schraalland/Slootkant	hier en daar/ lokaal frequent
65	Mannagras	<i>Glyceria fluitans</i>	Nat schraalland/Slootkant/Greppels	lokaal frequent
66	Gewoon timoteegras	<i>Phleum pratense</i>	Droge, hoge delen	hier en daar
67	Riet	<i>Phragmites australis</i>	Nat schraalland/Slootkant	frequent
68	Straatgras	<i>Poa annua</i>	Droge, hoge delen	hier en daar
69	Ruw beemdgras	<i>Poa trivialis</i>	Droge, hoge delen	frequent
70	Rietzwenkgras	<i>Schedonorus arundinaceus</i>	greppels, slootkant	hier en daar
71	Beemdlangbloem	<i>Schedonorus pratensis</i>	Nat schraalland/Witbol-Fiorin grasland	hier en daar

Familie: Russenfamilie - Juncaceae

Nr	Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Groeiplaats	Verspreiding
72	Zomprus	<i>Juncus articulatus</i>	Nat schraalland	lokaal frequent
73	Greppelrus	<i>Juncus bufonius</i>	Nat schraalland	abundant
74	Biezenknoppen	<i>Juncus conglomeratus</i>	Nat schraalland	zeldzaam
75	Pitrus	<i>Juncus effusus</i>	Droge delen/Slikken	hier en daar
76	Zilte rus	<i>Juncus gerardii</i>	Nat schraalland/Greppels	lokaal abundant

Familie: Cypergrassenfamilie - Cyperaceae

Nr	Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Groeiplaats	Verspreiding
77	Heen	<i>Bolboschoenus maritimus</i>	Nat schraalland/Slootkant/Slikken	lokaal frequent
78	Zompzegge	<i>Carex canescens</i>	Nat schraalland	zeldzaam, 2 groeiplaatsen
79	Hazenzegge	<i>Carex leporina</i>	Nat schraalland	hier en daar
80	Zwarte zegge	<i>Carex nigra</i>	Nat schraalland	dominant
81	Oeverzegge	<i>Carex riparia</i>	Slootkant/Slikken/Greppels	lokaal frequent
82	Slanke waterbies	<i>Eleocharis uniglumis</i>	Greppels	lokaal frequent
83	Ruwe bies	<i>Schoenoplectus tabernaemontani</i>	Nat schraalland/Slootkant	zeldzaam/hier en daar

BOMEN EN STRUIKEN

Familie: Wilgenfamilie - Salicaceae

Nr	Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Groeiplaats	Verspreiding
84	Grauwe wilg	<i>Salix cinerea</i>	Nat schraalland	zeldzaam, 1 plant

VARENS EN PAARDENSTAARTEN

Familie: Paardenstaartenfamilie - Equisetaceae

Nr	Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Groeiplaats	Verspreiding
85	Heermoes	<i>Equisetum arvense</i>	Droge, hoge delen, vlak bij tegelpad	hier en daar

MOSSEN

Familie: Klauwtjesmossenfamilie - Hypnaceae

Nr	Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Groeiplaats	Verspreiding
86	Gewoon puntmos	<i>Calliergonella cuspidata</i>	Nat schraalland	frequent

Bijlage 3. ECOLOGISCHE SOORTENLIJST IJSBAANTERREIN WORMER (2024)

3.1. Toelichting

In tegenstelling tot de voorgaande soortenlijst - die gerangschikt is op plantenfamilies - is deze soortenlijst gerangschikt op groepen van soorten die kenmerkend zijn voor bepaalde milieumomstandigheden (ecologische groepen). De codes per ecologische groep verwijzen naar de landelijke beheertypen van het Natuur Netwerk Nederland (NNN). **Rode**, dikgedrukte soorten met een sterretje (*) zijn landelijke, kwaliteitsindicerende soorten. Voor de beheertypen worden landelijk de volgende codes gebruikt:

Code	Beheertype
N05.03	Veenmoeras
N10.02	Vochtig hooiland
N12.02	Kruiden- en faunarijk grasland
N12.04	Zilt- en overstromingsgrasland
N13.01	Vochtig weidevogelgrasland

Aanwezige soorten van jonge verlanding in voedselrijk water (oevervegetatie) (N05.03)

Grote waterweegbree	<i>Alisma plantago-aquatica</i>
Oeverzegge	<i>Carex riparia</i>
Gele lis	<i>Iris pseudacorus</i>
Wolfspoot	<i>Lycopus europaeus</i>
Grote kattenstaart	<i>Lythrum salicaria</i>
Watermunt	<i>Mentha aquatica</i>
Moerasvergeet-mij-nietje	<i>Myosotis scorpioides</i>
Gele waterkers	<i>Rorippa amphibia</i>
Waterzuring	<i>Rumex hydrolapathum</i>

Aanwezige soorten van jonge verlanding in voedselrijk brak water (oevervegetatie) (N05.03)

Riet	<i>Phragmites australis</i>
Heen	<i>Bolboschoenus maritimus</i>
Ruwe bies *	<i>Schoenoplectus tabernaemontani</i>

Aanwezige soorten van bloemrijke, natte strooiselruigten in voedselrijk water (oevervegetatie, rietzomen) (N05.03)

Harig wilgenroosje	<i>Epilobium hirsutum</i>
Viltige basterdwederik	<i>Epilobium parviflorum</i>

Aanwezige soorten van vochtige hooilanden en schraallanden (N10.02, N13.01)

Gewoon reukgras	<i>Anthoxanthum odoratum</i>
Gewoon puntmos	<i>Calliergonella cuspidata</i>
Pinksterbloem	<i>Cardamine pratensis</i>
Zompzegge	<i>Carex canescens</i>
Hazenzegge	<i>Carex leporina</i>
Zwarte zegge*	<i>Carex nigra</i>
Rood zwenkgras	<i>Festuca rubra</i>
Moeraswalstro	<i>Galium palustre</i>
Ruw walstro	<i>Galium uliginosum</i>

Gewone waternavel	<i>Hydrocotyle vulgaris</i>
Zomprus	<i>Juncus articulatus</i>
Biezenknoppen	<i>Juncus conglomeratus</i>
Smalle weegbree	<i>Plantago lanceolata</i>
Egelboterbloem	<i>Ranunculus flammula</i>
Veldzuring	<i>Rumex acetosa</i>
Beemdlangbloem	<i>Schedonorus pratensis</i>

Aanwezige soorten van zilte graslanden (N10.02, N12.04, N13.01)

Slanke waterbies	<i>Eleocharis uniglumis</i>
Zilte rus*	<i>Juncus gerardii</i>

Aanwezige soorten van beweide, vochtige graslanden (voedselrijke graslanden) (N12.02, N13.01)

Fioringras	<i>Agrostis stolonifera</i>
Geknikte vossenstaart	<i>Alopecurus geniculatus</i>
Gewone hoornbloem s.s.	<i>Cerastium fontanum subsp. vulgare</i>
Mannagras	<i>Glyceria fluitans</i>
Pitrus	<i>Juncus effusus</i>
Zompvergeet-mij-nietje	<i>Myosotis laxa</i>
Grote weegbree	<i>Plantago major</i>
Straatgras	<i>Poa annua</i>
Ruw beemdgras	<i>Poa trivialis</i>
Zilverschoon	<i>Potentilla anserina</i>
Kruipende boterbloem	<i>Ranunculus repens</i>
Kruhzuring	<i>Rumex crispus</i>
Ridderzuring	<i>Rumex obtusifolius</i>
Rietzwenkgras	<i>Schedonorus arundinaceus</i>
Vertakte leeuwentand	<i>Scorzoneroïdes autumnalis</i>
Paardenbloem	<i>Taraxacum officinale s.l.</i>
Witte klaver	<i>Trifolium repens</i>

Aanwezige soorten van matig vochtige hooilanden en gemaaide bermen (N12.02)

Duizendblad	<i>Achillea millefolium</i>
Zachte dravik s.s.	<i>Bromus hordeaceus subsp. hordeaceus</i>
Slipbladige ooievaarsbek	<i>Geranium dissectum</i>
Gewoon biggenkruid	<i>Hypochaeris radicata</i>
Paarse dovenetel	<i>Lamium purpureum</i>
Gewoon timoteegras	<i>Phleum pratense</i>
Veldereprijs	<i>Veronica arvensis</i>
Vergeten wikke	<i>Vicia sativa subsp. segetalis</i>

Aanwezige soorten van natte, stikstofrijke plekken (slikken, natte bagger, greppels, kale plekken)(N05.03, N13.01)

Knikkend tandzaad	<i>Bidens cernua</i>
Zwart tandzaad	<i>Bidens frondosa</i>
Veerdelig tandzaad	<i>Bidens tripartita</i>
Greppelrus	<i>Juncus bufonius</i>
Waterpostelein	<i>Lythrum portula</i>
Veenwortel	<i>Persicaria amphibia</i>
Waterpeper	<i>Persicaria hydropiper</i>

Beklierde duizendknoop	<i>Persicaria lapathifolia</i>
Blaartrekkende boterbloem	<i>Ranunculus sceleratus</i>
Moeraszuring	<i>Rumex palustris</i>

Aanwezige soorten van natte, stikstofrijke plekken in brak milieu (slikken, natte bagger, kale plekken)(N12.04, N13.01)

Goudknopje	<i>Cotula coronopifolia</i>
------------	-----------------------------

Aanwezige soorten van vochtige, stikstofrijke plekken (veraarde bodems, droge bagger, etc.)

Herderstasje	<i>Capsella bura-pastoris</i>
Akkerdistel	<i>Cirsium arvense</i>
Kleefkruid	<i>Galium aparine</i>
Hondsdrif	<i>Glechoma hederacea</i>
Kleine varkenskers	<i>Lepidium didymum</i>
Akkerkers	<i>Rorippa sylvestris</i>
Vogelmuur	<i>Stellaria media</i>
Grote brandnetel	<i>Urtica dioica</i>

Aanwezige soorten van open plekken op voedselrijke, veel betreden bodems

Schijfkamille	<i>Matricaria discoidea</i>
---------------	-----------------------------

Aanwezige soorten van open plekken op voedselrijke, veelal omgewerkte bodems

Raapzaad	<i>Brassica rapa</i>
Kluwenhoornbloem	<i>Cerastium glomeratum</i>
Kantige basterdwederik	<i>Epilobium tetragonum</i>
Heermoes	<i>Equisetum arvense</i>
Gekroesde melkdistel	<i>Sonchus asper</i>
Gewone melkdistel	<i>Sonchus oleraceus</i>
Reukeloze kamille	<i>Tripleurospermum maritimum</i>

Aanwezige soorten van open plekken op droge, matig voedselarme en veelal omgewerkte bodems

Ruw vergeet-mij-nietje	<i>Myosotis ramosissima</i>
------------------------	-----------------------------

Aanwezige soorten van natte laagveenbossen

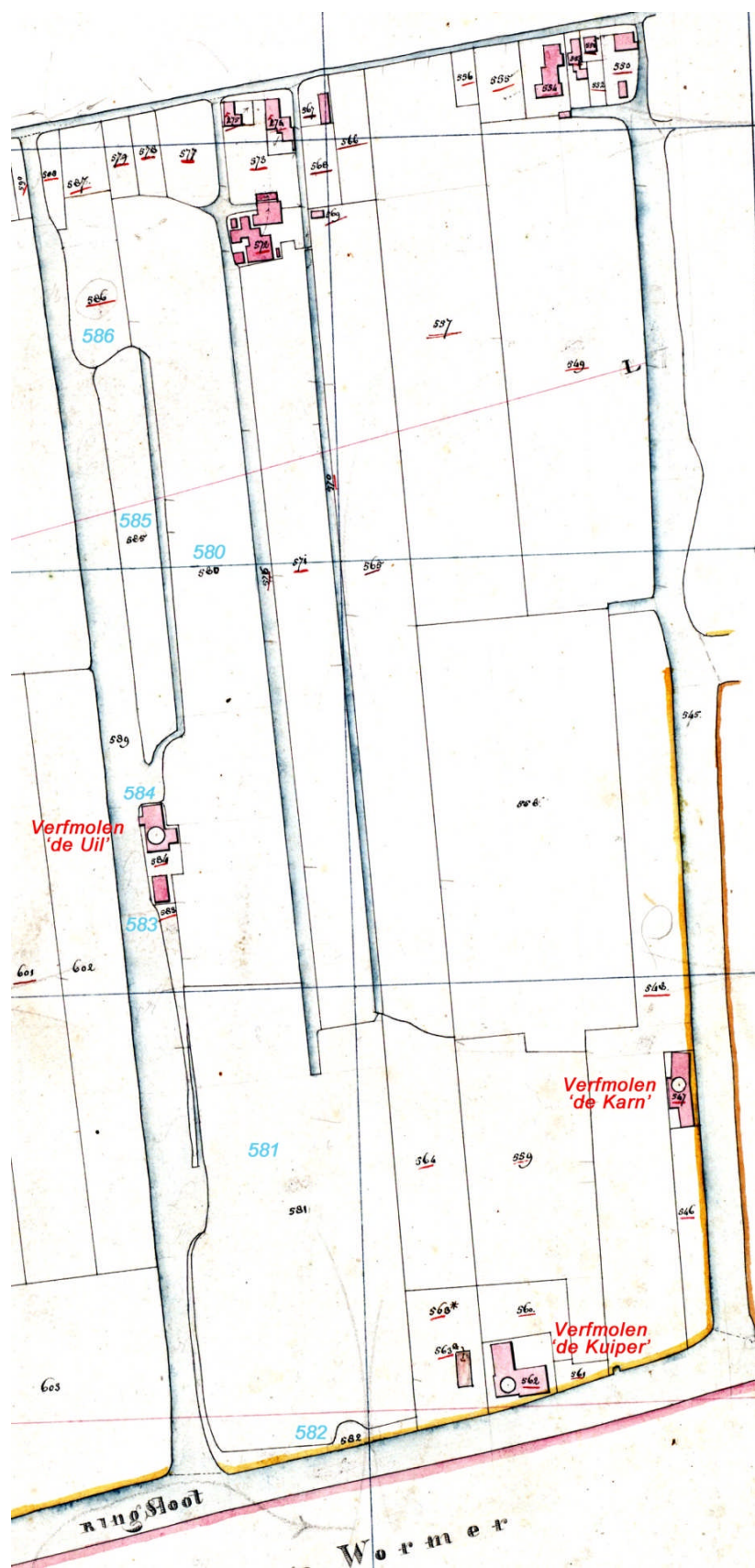
Grauwe wilg	<i>Salix cinerea</i>
-------------	----------------------

Bijlage 4. PERCEELSGESCHIEDENIS

Figuur 34. Gedeelte van de historische kaart van Wormer met daarop aangegeven de molens, wegen en paden en bebouwing in de 17e en 18e eeuw. Getekend door C. Mol in 1944. Het huidige ijsbaanterrein ligt tussen de oude molenplaatsen van De Uil en de Arismolen. Collectie Waterlands Archief WAT001020457.

Figuur 35. Kadastrale kaart van 1811-1832. De huidige ijsbaan ligt op de percelen 585 en 580,

Eerste gedetailleerde topografische kaart (1811-1832).

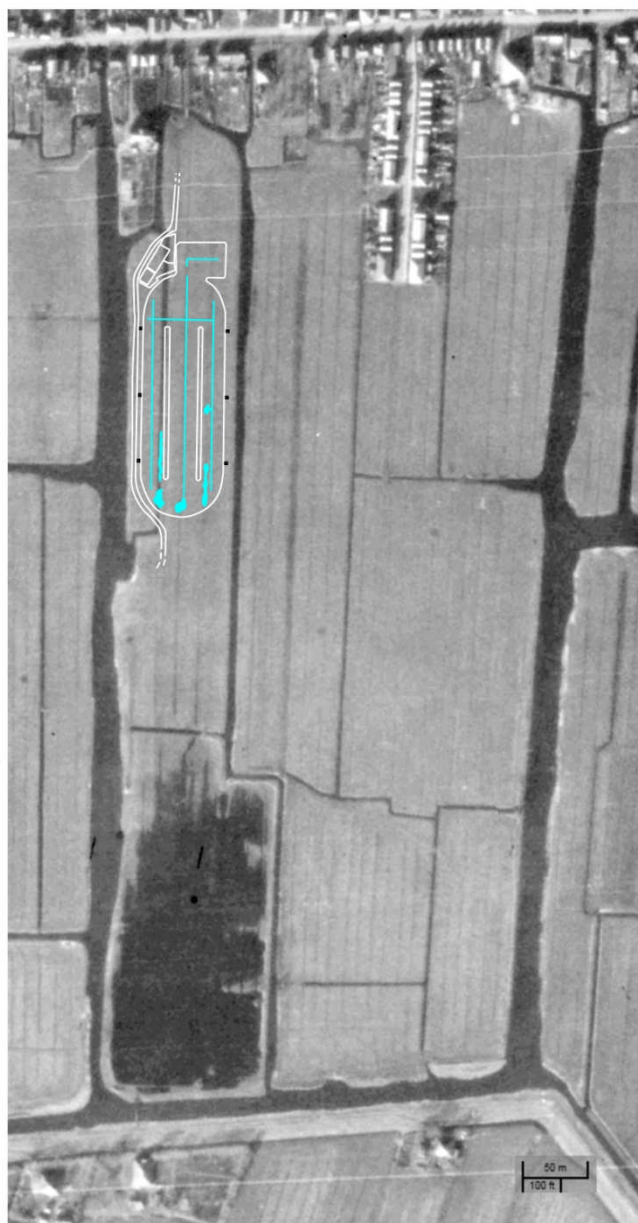
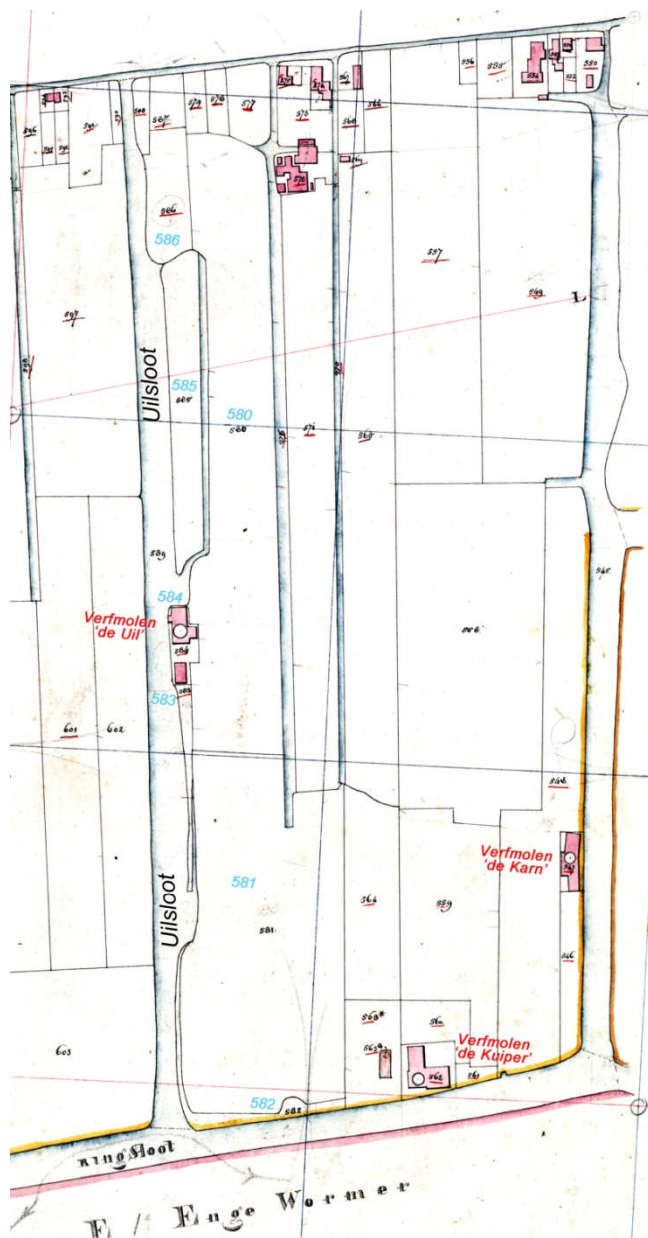
Het ijsbaanterrein ligt op de percelen 585 en 580 (noordelijk deel). Deze graslanden met genoemde perceelnummers, en perceel 581 en 582 waren in eigendom van het vroegere weeshuis. Vandaar dat deze graslanden tot 2000 bekend stonden als het Wezenland.

Het pad wat hier langs liep staat niet op de kaart, maar was getuige de kaart van Mol al aanwezig. In het dorp stond het pad vroeger overigens niet bekend als Kerkepad, maar het werd eenvoudig aangeduid als 'pad in het Wezenland' ('Wezenpad').

Het weeshuis zelf lag aan de Dorpsstraat, maar staat niet meer op de kaart en was verdwenen. Het grote gebouw direct ten noordoosten van perceel 580, was een Potasfabriek. Potas is een zout en dit werd tot aan 1840 vooral voor de productie van glas en zeep gebruikt.

De hele omgeving van de ijsbaan, inclusief de omgeving van de Mariastraat, was vroeger een molenlandschap. Tot aan 1835 stonden hier drie verfmolens: De Uil (verbrand in 1899), De Kuiper (verbrand in 1796, hetzelfde jaar herbouwd als De Jonge Kuiper, gesloopt in 1889) en De Karn (gesloopt in 1835).

Kadastrale Kaart (minuutplan) 1811-1832, sectie C, blad 2 (MIN07136C02)

RAF luchtfoto 26 feb 1945

Figuur 36. Locatie van de huidige ijsbaan (rechts) en een deel van het Kerkepad op een van de oudste luchtfoto's van de percelen: de RAF luchtfoto van 26 februari 1945. Links de stuatie van 1811-1832 (minuutplan).

Op de luchtfoto van fig. 36 is goed te zien dat het polderlandschap tussen 1832 en 1945 grotendeels hetzelfde is gebleven. Alleen de Potas-fabriek is gesloopt en de Mariastraat is gebouwd, tevens zijn veel percelen langs de Dorpsstraat bebouwd geraakt. Op de RAF luchtfoto uit 1945 is ook de oude houten brug naar de Enge Wormer te zien (zie ook fig. 37), waar het pad door het Wezenland begon/eindigde. De sloot die vroeger de percelen 580 en 585 scheidde (fig. 35) is bij de aanleg van de ijsbaan verdwenen.

Op de kaart van C. Mol, oud gemeentesecretaris van Wormer (fig. 34), staan de molens, wegen en gebouwen afgebeeld die in de 17de en 18de eeuw aanwezig waren. Op de kaart is te zien dat de Uilsloot vroeger de Arisveersloot werd genoemd. Het veenontginningsblok werd in het zuiden begrensd door de ringvaart van de Enge Wormer en in het oosten door de Karnsloot (vroeger de Middelveersloot). Op de kaart staat

ook de locatie van het voormalige weeshuis aan de Dorpsstraat ingetekend. De Arismolen of De Liefde was een korenmolen en is kort na 1698 verdwenen. Ook de Middelmolen, welke ook wel De Loen of De Zwarte Arend werd genoemd, was een korenmolen. De molen werd in 1677 door de eigenaars verkocht en verdween kort daarna. Niet alle molens lijken door Mol nauwkeurig te zijn ingetekend. Op de kaart van de historische molendatabase (*molendatabase.nl*) staan enkele molens op andere locaties, zie fig. 37. Op de kaart van het minuutplan uit 1811-1832 (fig. 35) is al te zien dat bijvoorbeeld De Kuiper en De Karn op de kaart van Mol verkeerd staan ingetekend. Voor de exacte locatie van alle verdwenen molens, zie figuur 38.

Interessant is het pad dat naar de Arismolen en molen De Uil is ingetekend (fig. 34). Dit pad komt overeen met het huidige Kerkepad en was van oorsprong als molenpad in gebruik.

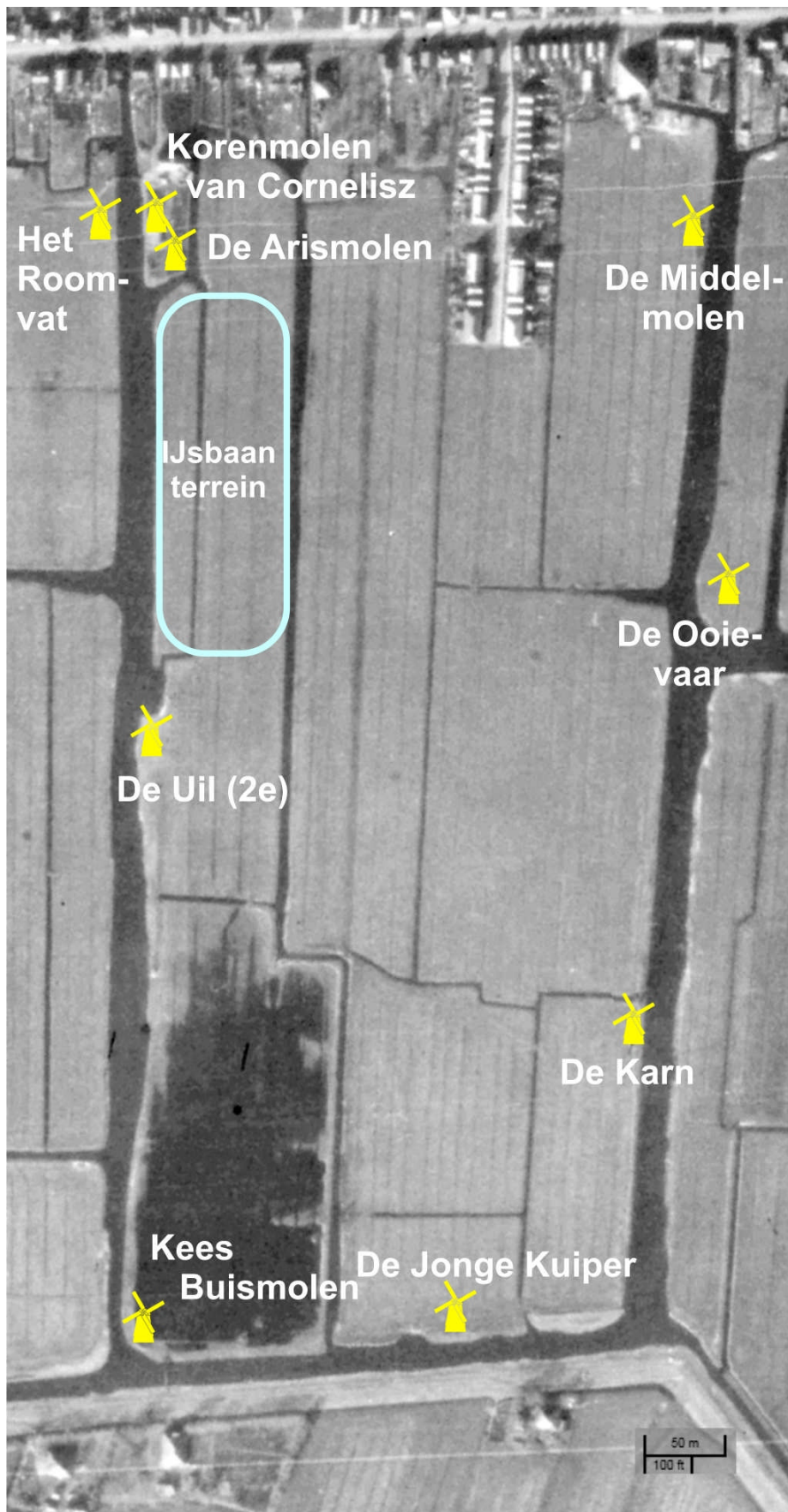
Figuur 37. De houten Kippenbrug van de Enge Wormer naar het Wezenland, omstreeks 1925. Op de voorgrond de oever van de Enge Wormer en de ringvaart. Op de achtergrond het geïnundeerde Wezenland, een situatie die ook nog in 1945 voorkwam (zie de RAF-foto in fig. 36 en 38). De inundatie laat ook goed zien hoe nat de weidevogelgraslanden vroeger waren. Links aan het einde van de brug is nog net molen de Koker te zien. Bron: fotocollectie Jan Vink, Waterlands Archief, coll. nr. WAT002001977.

Ongeveer op de locatie van de huidige houten fietsbrug lag vroeger de 'Kippenbrug' van de Enge Wormer naar het Wezenland in Wormer (fig. 37). Oorspronkelijk was het een loopbrug met onverhard pad door het weiland. De brug is in of na 1915 aangelegd, getuige de vergadering van de gemeenteraad van Wormer in februari dat jaar. Er werd toen met algemene stemmen besloten dat er een brug van de Enge Wormer naar Wormer moest komen, ten behoeve van schoolkinderen, kerkgangers en andere inwoners van deze droogmakerij⁴⁰.

---

⁴⁰ Jan Blokker, Het Kerkepad. "Aktief" van 18 oktober 2009 (https://www.wormerlander.nl/index3.htm?https://www.wormerlander.nl/wl_kerkepad.htm).

Figuur 38. Locaties van verdwenen molens rondom het ontginningsblok van het oude Wezenland. Het 'zwarte' land bij de Kees Buismolen geeft aan dat het in 1945 onder water stond; dit was vroeger eerder regel dan uitzondering (zie fig. 37). Ondergrond: RAF foto 1945. Bron: molendatabase.nl.

Figuur 39. Vermolen de Uil in 1896. Deze molen lag direct ten zuiden van het ijsbaanterrein, langs de Uilsloot.
Foto: collectie F. Rol, molendatabase.nl.